

T.C
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE
İLİŞKİN ÖZ YETERLİK İNANCI KAYNAKLARI VE ÖZ
YETERLİK İNANÇLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE
YÖNELİK TUTUMLARINA ETKİSİ**

Şeyda Arslan

Zonguldak 2019

T.C
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE
İLİŞKİN ÖZ YETERLİK İNANCI KAYNAKLARI VE ÖZ
YETERLİK İNANÇLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE
YÖNELİK TUTUMLARINA ETKİSİ

Hazırlayan
Şeyda Arslan

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Özgür Murat Çolakoğlu

Zonguldak 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

25/06/2019

Şeyda ARSLAN

T.C.

BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında 146282104003 numaralı Şeyda ARSLAN'ın hazırladığı "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Öz Yeterlik İnancı Kaynakları ve Öz Yeterlik İnançlarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına Etkisi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 17/06/2019 Pazartesi günü saat 15:00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

Başkan

Dr. Öğrt. Üyesi Burcu DUMAN

Üye

Dr. Öğrt. Üyesi Özgür Murat ÇOLAKOĞLU (Danışman)

Üye

Dr. Öğrt. Üyesi Murat İNCE

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

25/06/2019

Doç. Dr. Ertuğrul YILDIRIM

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	:	ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı
Tez Başlığı	:	Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Öz Yeterlik İnancı Kaynakları ve Öz Yeterlik İnançlarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına Etkisi
Tez Yazarı	:	Şeyda Arslan
Tez Danışmanı	:	Dr. Öğr. Üyesi Özgür Murat Çolakoğlu
Tez Türü, Yılı	:	Yüksek Lisans Tezi, 2019
Sayfa Adedi	:	54

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlik inancı kaynakları ve öz yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın verileri 2015-2016 akademik yılı bahar döneminde Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi'nde 4. sınıfta öğrenim göre 360 öğretmen adayından toplanmıştır. Veriler “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği”, “Öğretmen Özyeterlik Ölçeği” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde çalışmanın alt problemlerine uygun olarak ortalama, standart sapma, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ve Path analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda, öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarından duygusal durumun öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumlarının en güçlü yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Duygusal duruma ilaveten doğrudan yaşantılar ve dolaylı yaşantılar da öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inancı ve tutumun anlamlı yordayıcısı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öz Yeterlik İnancı Kaynakları, Öz Yeterlik İnancı, Tutum, Öğretmen Adayları.

ABSTRACT

Instution : ZBEÜ Institute of Social Sciences, Department of Curriculum and Instruction
Title : The Effect of Pre-Service Teachers' Self-Efficacy Sources and Teaching Self-Efficacy on Attitude Towards Teaching Profession.
Author : Şeyda Arslan
Advisor : Assist. Prof. Özgür Murat Çolakoğlu
Type of Thesis, Year : MSc. Thesis, 2019
Total Number of Pages : 54

The aim of this study is to explore the effect of prospective teachers' self-efficacy beliefs sources on teaching self-efficacy beliefs and their attitudes towards teaching profession. The design of study was the correlation. The study was conducted on the 360 seniors studying in Zonguldak Bülent Ecevit University Ereğli Faculty of Education in 2015-2016 academic year. The instruments of the study were "Prospective Teachers' Self-Efficacy Sources Scale", "Teaching Self-Efficacy Scale" and "Attitude Scale of Teaching Profession". Data were analysed with Pearson Product Moment Correlation Coefficient and PATH analysis methods. It was founded that emotional states was the most powerful predictor of teaching self efficacy and attitude. Also, mastery experience, and vicarious experience were significant predictors.

Key Words: Sources of Self-Efficacy Belief, Self-Efficacy Belief, Attitude, Pre-Service Teachers.

ÖNSÖZ

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının ve öz yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde etkisinin incelendiği bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve raporlaştırılması aşamasında birçok kişinin doğrudan veya dolaylı katkısı olmuştur.

Bu çalışmanın ortaya çıkarılmasında bilgi ve sahip oldukları akademik becerileri benimle paylaşan, desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Özgür Murat ÇOLAKOĞLU hocama teşekkürlerimi sunarım.

Jüri üyesi olarak davetimizi kırmayan tezimizin geliştirilmesinde son derece önemli katkılar sunan çok değerli öğretim üyeleri hocalarımız Dr. Öğr. Üyesi Burcu DUMAN ve Dr. Öğr. Üyesi Murat İNCE'ye teşekkür ederim.

Tez çalışmamın hemen her aşamasında bana bir ortak danışman gibi rehberlik eden, her türlü desteği bana sağlayan çok değerli eşim Doç. Dr. Ali ARSLAN'a da tezime yapmış olduğu katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders alma ve tez hazırlama sürecinde, bana her türlü desteği veren Ormanlı İlkokulu'nun değerli öğretmen ve idarecilerine de teşekkürü bir borç bilirim.

Benim bir insan olarak yetişmemde ve bu günlere gelmemde bana her türlü desteği sağlayan annem Sebahat ÇELİK ve babam Mustafa ÇELİK'e sonsun teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER	2
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler	2
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Sayıtlılar	3
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Tanımlar	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Öğretmenlik Mesleği.....	5
2.2. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.....	6
2.2.1. Meslek Bilgisi.....	7
2.2.2. Mesleki Beceri.....	7
2.2.3. Tutum ve Değerler.....	9
2.3. Öz Yeterlik İnancı	10
2.4. Öz Yeterlik İnancı Kaynakları	11
2.4.1. Performans Başarıları	12
2.4.2. Dolaylı Yaşantılar.....	12
2.4.3. Sözel İkna	13
2.4.4. Fizyolojik ve Duygusal Durumlar	13
2.5. Öz Yeterlik İnancının Etkilediği Süreçler.....	14
2.5.1. Bilişsel Süreçler.....	14

2.5.2. Motivasyonel Süreçler.....	15
2.5.3. Duyuşsal Süreçler.....	16
2.5.4. Seçme Süreçleri.....	16
2.6. İlgili Araştırmalar.....	16
2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	17
2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	22
3. YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın Deseni.....	29
3.2. Çalışma Grubu.....	29
3.3. Veri Toplama Araçları.....	30
3.3.1. Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği.....	30
3.3.2. Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği.....	32
3.3.3. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği.....	33
3.4. Verilerin Analizi.....	33
4. BULGULAR VE YORUM.....	35
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	35
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	36
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	37
SONUÇ.....	40
KAYNAKÇA.....	44
EKLER.....	51
Ek 1: Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği..	51
Ek 2: Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği.....	52
Ek 3: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği.....	53
ÖZGEÇMİŞ.....	54

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1: Öğretmen Adaylarının Okudukları Programa Ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı Tablosu	30
Tablo 3.2: Değişkenlere Ait Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	33
Tablo 4.1: Betimsel İstatistik Sonuçları	35
Tablo 4.2: Korelasyon Tablosu	36
Tablo 4.3: Modelin İyilik Uyum İndeksi Değerleri	37
Tablo 4.4: Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarının Öğretmenlik Öz Yeterlik İnançları ve Tutumları Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkisi	38

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1: Öğretmen Yeterlilikleri Kullanım Alanları	5
Şekil 4.1: PATH Modeli	38

KISALTMALAR

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
METK : Milli Eğitim Temel Kanunu
MSLQ : Motivated Strategies for Learning Questionare

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemleri, araştırmanın temele aldığı sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

Öğretmen etkililiği çoğunlukla insanların kişisel iradelerine, görevleri nasıl tanımladıklarına, stratejileri nasıl kullandıklarına, başarının kaynağı olarak neyi gördüklerine, çoğunlukla karşılaştıkları problemleri nasıl çözdüklerine bağlıdır. Kişisel iradenin altında yatan öz yeterlik inancı (Bray-Clark ve Bates, 2003) ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum öğretmen etkililiğinin önemli bir unsurudur. Bu yüzden de bu iki özellik öğretmen eğitiminde göz önünde bulundurulması gereken iki önemli özelliktir.

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine öz yeterlik inançları ve tutumlarının yüksek olması onların ortaya koyacakları öğretimin niteliğini de etkileyecektir. Bu durum da öğrencilerin başarılarını olumlu etkileyecektir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ile tutumlarını etkileyen faktörler belirlenmesi öğretmen yetiştirme sürecini de etkileyecektir.

Ülkemizde öğretmenlere ve öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle onların mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutum düzey belirlemeye dönük çalışmalar olduğu görülmektedir. Benzer şekilde çeşitli branşlardaki öğretmenlerin de öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve öz yeterlik inançlarının cinsiyet, öğrenim gördüğü program türü, akademik başarılarına, kıdem yıllarına vs. değişip değişmediğini belirlemeye dönük çalışmaların çokça yürütüldüğü görülmüştür. Ülkemizde öğrencilerin, öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarını belirlemeye dönük çalışmalar oldukça yenidir.

Bu çalışma ile öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlik inançları ve tutumlarını etkileyebileceği düşünülen ve Albert Bandura tarafından ortaya konulan kaynakların anlamlı bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynakları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerindeki etkisini incelemektir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ile tutumları üzerindeki etkisini var mıdır?

1.1.2. Alt Problemler

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynakları, öz yeterlik inançları ve tutum puan ortalamaları ne düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynakları, öz yeterlik inançları ve tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynakları ve öz yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını yordama gücü nedir? şeklinde ifade edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Etkili öğretmenlerde öğretmenlik meslek ve alan bilgisiyle bunların gerektirdiği becerilere sahip olmanın yanında bunları öğretmenlik uygulamalarına etkili bir şekilde yansıtabilmeleri için öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutuma sahip olmaları ve öğretmenlik öz yeterlik inançlarının yüksek olması önemlidir. Bu yüzden öğretmenlik eğitiminin de öğretmen adaylarına bu bilgi ve becerileri kazandırmaya dönük olmanın yanında öğretmenlik öz yeterlik inancını ve tutumlarını artırmaya dönük olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarını ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi durumunda yüksek öz yeterlik inancına ve mesleklerine ilişkin olumlu tutuma sahip öğretmen adayları ve dolayısıyla da

öğretmenler yetiştirilebilir. Bu araştırmanın sonuçlarının öğretmen yetiştirme programlarının öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançlarının ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının artırılmasını sağlayacak şekilde tasarlanmasına rehberlik etmesi umulmaktadır.

1.3. Sayıtlar

Öğretmen adayları veri toplama araçlarına verdikleri cevaplarda gerçek görüşlerini ve duygularını yansıtmışlardır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmada;

1. Çalışma grubu Batı Karadeniz Bölümünde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören 360 öğretmen adayı ile,
2. Verilerin toplandığı dönem 2015-2016 akademik yılı bahar dönemi ile,
3. Çalışmanın verileri “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancını Belirleme Ölçeği”, “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” ile toplanan verilerle,
4. Çalışmanın değişkenleri öz yeterlik inancı kaynaklarından doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar, sözel ikna, duygusal durum ile; ayrıca öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inancı ve tutum ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Öz yeterlik inancı kaynakları: Sosyal bilişsel kuramda öne sürülen doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve duygusal durumdur.

Öz yeterlik inancı: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin öğrenci katılımı, sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri değişkenleri öz yeterlik inançlarını ifade etmektedir.

Tutum: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ifade etmektedir.

Öğretmen adayı: Batı Karadeniz Bölümünde bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan dördüncü sınıf öğrencileridir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Öğretmenlik Mesleği

Eğitim sisteminin sonunda ortaya çıkacak olan öğrenme ürünlerinin niteliğini etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de öğretmendir. Öğretmen ne kadar nitelikli olursa eğitim sisteminin başarısı da o kadar yüksek olacaktır.

Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerin belirlenmesi öğretmen eğitimi ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerini birçok yönüyle etkilemektedir. Öğretmen yeterliklerinin kullanım alanları Şekil 1.1’de görülmektedir.

Şekil 1.1: Öğretmen Yeterlikleri Kullanım Alanları

Kaynak: MEB (2017); *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Ankara.

Öğretmen yeterlikleri çeşitli amaçlarla kullanılabilir. Yeterliklerin kullanım amaçları şu şekilde özetlenebilir (MEB, 2017);

A) Öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi öğretmen yetiştiren programların ders içeriklerini ve öğretmenlik uygulamasının içeriğini etkiler. Sonuçta bu derslerin hangi alanlara göre nasıl bir dağılım göstereceği ve bu derslerin içeriğinin ne olacağı öğretmen yeterlikleri çerçevesinde oluşturulur.

B) Öğretmenleri istihdamı sürecinde de seçme ve yerleştirme sınavlarının içeriği bu yeterliklere göre belirlenir. Günümüzde öğretmen atamalarına temel teşkil eden kamu personeli seçme sınavının içeriğini de alan bilgisi, alan eğitimi, pedagojik formasyon bilgisi ve genel kültür bilgilerini ölçecek şekilde oluşturulmaktadır.

C) Aday öğretmenlerin yetiştirilmesi sürecinde verilen eğitim ve aday öğretmenlikten öğretmenliğe geçiş sınavlarının içeriği de bu yeterliklere göre oluşturulmaktadır.

D) Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayabilmek için kendi kendini değerlendirmesi için bu yeterlikler ölçütler takımı olarak kullanılabilir. Bu sayede öğretmenler kendi güçlü ve zayıf yönlerini görebilir, bu sayede de eksikliklerini tamamlayarak kendi gelişimlerini sağlayabilir.

E) Öğretmen yeterlikleri onların performanslarını değerlendirmek, iyi performans gösteren öğretmenlerin ödüllendirilmesini sağlamak amacıyla da kullanılmaktadır.

F) Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanabilmesi için onlara sağlanacak olan hizmet içi eğitim programının içeriğinin oluşturulmasında bu yeterlikler ipucu olarak kullanılabilir.

Öğretmenlik mesleğinin genel yeterlik çerçevesi “genel kültür”, “özel alan eğitimi” ve “pedagojik formasyon” olmak üzere üç genel alanda toplanmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu [METK], 1973).

Yenilenen öğretmenlik mesleği genel yeterliklerini oluşturan 3 yeterlik alanı “Mesleki Bilgi”, “Mesleki Beceri”, “Tutum ve Değerler”dir. Bu yeterlik alanları da kendi içinde 11 yeterlik ve 65 göstergeden oluşturulmuştur.

2.2. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

Bu bölümde MEB (2017) tarafından belirlenen öğretmenlik mesleği yeterlilik alanları olan mesleki bilgi, mesleki beceri ve tutum ve değerler yeterlik alanları ve bu alanların alt yeterlik alanlarına ilişkin öğretmen davranışları sunulmuştur.

2.2.1. Meslek Bilgisi

Mesleki bilgi yeterlilik alanı kendi içerisinde alan bilgisi, alan eğitimi bilgisi ve mevzuat bilgisini kapsamaktadır. Aşağıda sırasıyla alt yeterlikler performans göstergeleri de göz önünde bulundurularak açıklanmıştır.

Alan Bilgisi: Öğretmenin öğretimini gerçekleştireceği konu alanına ilişkin sahip olduğu kuramsal, yöntemsel ve olgusal bilgiyi ifade etmektedir. Bilmediğiniz şeyi öğretmeyeceğiniz bir gerçektir. Alan bilgisi daha iyi olan öğretmenlerin öğrencileri diğerlerine göre daha fazla başarı sağlamaktadır (Strong, Toker ve Hindman, 2004). Öğretmenlerin alan bilgisine sahip olması etkili öğretim için gerekli bir özelliktir. Alan bilgisi iyi olan öğretmenler öğrencilerin sorularıyla karşılaştıklarında daha açık dönüt vermekte, öğrencilerin yanlışlarını düzeltme konusunda daha etkili olmakta, öğretimini daha organize bir şekilde gerçekleştirmektedir (Woolfolk, 2001).

Alan Eğitimi Bilgisi: Bu yeterlik alanı, öğretmenlerin kendi alanlarının öğretim programına ve alan bilgisinin öğretimini nasıl gerçekleştireceğine ilişkin bilgisini ifade etmektedir. Öğretmenlerin kendi alanlarının öğretimine ilişkin özel öğretim ve ölçme yöntemlerini bilmesi, öğrencilerin gelişim özelliklerine sahip olması ve bunu alana aktarabilmesi etkili öğretim için gereklidir (MEB, 2017).

Mevzuat Bilgisi: Öğretmenlerin hem birey olarak hem de öğretmen olarak haklarını, sorumluluklarını ve görevlerini bilmesi gerekir. Öğretmenlerin aynı zamanda bu tür özelliklerini düzenleyen mevzuata uygun olarak davranması gerekir (MEB, 2017).

2.2.2. Mesleki Beceri

Bu yeterlik alanı, öğretmenlerin sınıf içi ve sınıf dışı uygulamaları planlayabilmesi, verimli öğrenme ortamı oluşturabilmesi, öğretim sürecini yönetebilmesi ve öğrenci başarısını değerlendirebilmesi yeterliklerini kapsamaktadır (MEB, 2017).

Eğitim Öğretimi Planlama: Öğretmenin yapacağı öğretimi nitelikli bir şekilde gerçekleştirmede yıllık olarak ve günlük olarak yapacağı çalışmalarını planlaması önemli bir yere sahiptir. Öğretmenin öğretim sürecini planlarken

öğrencilerin beklentilerini, çevresel koşulları, toplumun sosyo-kültürel özelliklerini, sorunlarını ve problemlerini, aynı zamanda konu alanının yapısını göz önünde bulundurması programın işlevselliğini artıracaktır (Ornstein ve Hunkins, 1998). Öğretim etkinliklerini planlama çalışması yapmak verimliliği artırırken, programın planlanan süre içerisinde tamamlanmasını sağlar, öğretmenin ve öğrencinin dersin hedeflerinden sağmasını engeller, öğretmenin en uygun öğretim yöntemini ve öğretim materyallerini seçmesinde rehberlik eder (Demirel, 2007).

Öğrenme Ortamları Oluşturma: Etkili öğrenme ortamı, öğretmenin olumlu ve üretken bir sınıf yaşantısı ortaya koyabilmek amacıyla kullandığı stratejileri ifade etmektedir. Etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması sınıf yönetiminin etkili olmasını da gerektirir. Bu çerçevede de sınıf etkinliklerini, öğretimi ve öğrenme ortamının fiziksel yapısını organize etmek, zamanı etkin bir şekilde kullanmak ve istenmeyen davranışlar ortaya çıkmadan gerekli önlemleri almak ve süreç içerisinde davranış problemlerini en aza indirmek iyi bir öğrenme için gerekli olan öğrenme ortamlarıdır (Slavin, 2000).

Öğretmenlerin, öğretim sürecini tüm öğrencilerin öğrenmeleri gereken bilgi ve becerileri etkili bir şekilde öğrenebilmelerini sağlayacak uygun öğrenme ortamlarını oluşturabilmesi gerekir. Etkili öğrenme ortamlarının oluşturmada program kazanımlarının ve öğrencilerin ihtiyaçları ile bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulması oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğrenme ortamlarının fiziksel güvenli sağlıklı ve estetik olması bir ön koşul olarak düşünülebilir. Bütün bunların yanında öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri, üst düzey düşünme becerilerini kazanmaya dönük, öğrencilerin milli ve manevi değerleri kazanmalarını sağlamaya dönük öğrenme ortamları eğitimin vaz geçilmez bir unsurudur (MEB, 2017).

Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme: Öğretim süreci dersin hedeflerini gerçekleştirebilmek amacıyla uygun öğretim stratejileri, yöntem ve tekniklerinin işe koşulmasını ifade eder. Eğitim durumları düzenlenirken öncelikli olarak dersin hedefleri göz önünde bulundurulur. Öğrencilere kazandırılması planlanan davranışların türü ve düzeyine ulaştıracak en uygun yöntem seçilir. Eğitim durumlarının düzenlenmesinde öğrencilerin ön koşul öğrenmelere sahip olup

olmadıkları, onların ilgi ve yetenekleri de önemle üzerinde durulması gereken özelliklerdir (Ertürk, 1979). Öğretme öğrenme sürecinde öğrencileri öğrenmeye yönlendirecek olan ipuçlarının sunulması, öğrencilerin ipucuyla açık veya örtük bir şekilde etkileşime girerek etkin katılımlarının sağlanması, öğrenciye öğrenmelerinin doğruluğu hakkında onlara dönüt vermek, öğrencileri doğru edindikleri bilgi ve becerileri pekiştirmek, yanlış öğrendiklerini ise anında düzeltmek öğrenme ürünleri üzerinde etkiye sahip güçlü değişkenlerdir (Bloom, 2012). Öğretmenin öğretim etkinliklerini gerçekleştirirken bütün bu değişkenleri göz önünde bulundurması öğretimin niteliğini de artıracaktır.

Ölçme ve Değerlendirme: Öğretim süreci içerisinde ve öğretim sürecinin sonunda öğrencilerin öğrenmeleri beklenen bilgi ve becerileri yeteri kadar edinin edinmediklerini belirleyebilmek amacıyla çeşitli ölçme işlemleri yapılır. Ölçme değerlendirme sürecinde verilerin geçerli ve güvenilir olmasını sağlayacak şekilde ölçme araçlarını ve ortamı düzenlemek oldukça önemlidir. Öğretmenlerin geçerliliği ve güvenilirliği yüksek olacak şekilde gerekli olan tedbirleri alabilmesi ve dolayısıyla da sağlıklı bir ölçme işlemi yapabilmesi önemli bir özelliktir.

2.2.3. Tutum ve Değerler

Tutum ve değerler yeterlik alanı, genel anlamda öğretmenlik mesleği tutum ve değerlerini, öğretmenlerin öğrenciye olan yaklaşımlarını, sahip olunması gereken milli, manevi ve evrensel değerleri, diğer paydaşlarla olan iletişim ve işbirliği ile onların kişisel ve mesleki gelişimlerini içine alır (MEB, 2017).

Milli, Manevi ve Evrensel Değerler: Öğretmenlerin sahip olması gereken değerlerden bir kaçı da milli manevi ve evrensel değerleri benimsemiş olmasıdır. Öğretmenlerin sadece bu değerleri benimsemiş olmakla kalmayıp onları geliştirmeye de çalışmalıdır. Öğretmenler aynı zamanda, öğrencilerin sahip oldukları milli ve manevi değerlere saygılı olmalı, onların haklarını gözetmelidir. Okullar kültürel mirasın öğrencilere kazandırıldığı bir yer olarak da düşünüldüğünde be değerleri öğrencilere kazandırmaya dönük resmi ve örtük faaliyetlerde bulunması da gerekir.

Öğrenciye Yaklaşım: Öğretmenin en baştan öğrenciye bir insan ve toplumun bir ferdi olarak değer vermesi ve tüm öğrencilerinin öğrenebileceğine

inanması gerekir (MEB, 2017). Öğretmen öğrencilerin gözünde önemli bir rol model olduğu için öğretmenlerin öğrencilerine birçok bilgi, beceri ve değeri kazanmaları konusunda model olması gerekir (Senemoğlu, 2018).

İletişim ve İşbirliği: Öğretmenin öğrencileri, meslektaşları, yöneticileri ve öğrencilerin aileleri ile iyi iletişim kurması ve eğitim sürecinde de onlarla işbirliği halinde çalışması okulda olumlu bir öğrenme ortamı oluşmasını sağlayacak ve öğretmenin yapacağı eğitimin de niteliğini artıracaktır.

Kişisel ve Mesleki Gelişim: Yaşanılan zamana bağlı olarak öğrencilerin gereksinimleri sürekli olarak değiştiği için bu gereksinimleri karşılama yol ve yöntemleri de sürekli olarak değişecektir. Bu yüzden öğretmenlerin de kendilerini bu değişen koşullara adapte edebilmesi gerekir. Öğretmenlerin bu yüzden yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olması gerekir. Öğretmenlerin sürekli olarak öz değerlendirme yapması, bunun sonuçlarına göre kendi eksikliklerini belirlemesi ve gerek bireysel çaları yoluyla, meslektaşlarıyla deneyimlerini paylaşarak veya hizmet için eğitimlere katılarak kendini geliştirmesi daha nitelikli bir öğretmen olmasını sağlayacaktır.

2.3. Öz Yeterlik İnancı

Öz yeterlik inancı, kişilerin çeşitli ürünler ortaya koyabilmeleri için gerekli olan davranışları başarılı bir şekilde yerine getirebileceklerine ilişkin inançlarını ifade etmekte olup (Bandura, 1977) aynı zamanda zor görevlerin üstesinden gelebileceğine ilişkin beklentilerini göstermektedir (Palmer, 1996). Öz yeterlik inancı insanların eylemleri üzerinde merkezi bir role sahiptir. İnsan gelişimini birçok faktör etkilemekle birlikte bu mekanizmalardan hiç biri öz yeterlik inancı kadar etkili değildir (Bandura, 1996).

Öz yeterlik inancı, kişilerin başarılarını ve iyi oluşlarını birçok şekilde etkilemektedir. Öz yeterlik inancı ayrıca kişilerin amaç yönelimlerini etkiler. Öz yeterlik inancı yüksek olan kişiler zor görevleri kaçınılması gereken tehdit durumları olarak değil de üstesinden gelinecek durumlar olarak görürler (Bandura, 1994). İnsanlar başarabileceklerine inandıkları işleri gerçekleştirmeye dönük eylemleri gerçekleştirirken; başaramayacaklarına inandıkları işleri gerçekleştirmeye dönük eylemlerde bulunmazlar.

Öğretmenlik öz yeterlik inancı, öğretmenlerin öğrencilerin başarıları ve davranışları üzerinde olumlu değişiklikler yapabileceğine ilişkin inançlarını ifade etmektedir (Gibson ve Dembo, 1984). Öğretmenlik öz yeterlik inancı, öğretmenlerin zor öğrenen ve motive olamayan öğrencilerin bile öğrenme sürecine katılımını ve öğrenmesini sağlayabileceklerine ilişkin inançlarıdır (Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy, 2001). Öğretmenlerin öz yeterlik inancı onların öğretim etkinliklerini nasıl gerçekleştireceklerini belirlemenin yanında onların eğitim sürecine ilişkin genel yönelimlerini de etkiler (Bandura, 1997). Öğretmenlerin öğretmenlik öz yeterlik inançları öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Bray-Clark ve Bates, 2003) çünkü onlar öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yardım etme konusunda daha ısrarcıdır (Soodak ve Podell, 1993).

Öz yeterlik inancı, öğretmenlerin stresli ve uğraştırıcı durumlarla baş etme konusunda kendilerine olan inançlarını artırır (Bray-Clark ve Bates, 2003). Öz yeterlik inancı yüksek olan öğretmenler öz yeterlik inancı düşük olan öğretmenlerle karşılaştırıldığında akademik etkinliklere daha fazla zaman ayırdıkları, öğrencilerine daha fazla ipucu verdikleri, katılımlarını destekledikleri, dönüt verdikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca öz yeterlik inancı yüksek öğretmenler öğrencileri başarılarından dolayı daha fazla övmekte, başarısızlıklarını daha az eleştirmektedirler (Gibson ve Dembo, 1984). Öz yeterlik inancı yüksek olan öğretmenler çağdaş öğretim yöntemlerini kullanmakta, etkili sınıf yönetimi tekniklerini kullanmakta, öğrencilerinin ilerlemelerini izlemekte, öğrencilerini araştırma yapmaya yönlendirmekte, daha fazla risk almakta, etkili planlar yapmaktadır (Allinder, 1994; Czerniak ve Chiarelott, 1990; Guskey, 1988). Bu öğretmenler öğretim etkinliklerini gerçekleştirmekte ve sürdürme konusunda isteklidirler (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 2001). Öz yeterlik inancı yüksek olan öğretmenlerin mesleki bağlılıkları da daha fazladır (Coladarcı, 1992).

2.4. Öz Yeterlik İnancı Kaynakları

Öz yeterlik inancı dört bilgi kaynağından beslenmektedir. Bunlar, performans başarıları, dolaylı yaşantılar, sözel (sosyal ikna) ve fizyolojik ve duygusal durumdur (Bandura, 1977).

2.4.1. Performans Başarıları

Performans başarıları öz yeterlik inancının en etkili kaynağıdır. Çünkü kişilerin başarılı olup olamayacaklarına ilişkin en gerçekçi bilgi performans başarıları ile sağlanır. İnsanların geçirmiş oldukları başarılı yaşantılar, onların öz yeterlik inançlarını artırırken; başarısız yaşantılar da onların öz yeterlik inançlarının oluşmasına engel olur veya düşürür (Bandura, 1989; 1997). Bu durum özellikle öz yeterlik inancı kesin bir şekilde oluşmadan meydana gelirse başarısızlık daha fazla olumsuz etkiye sahip olur (Bandura, 1977). Özellikle de hızlı sonuç alma beklentisi gerektiren kolay başarılar sürekli deneyimlenirse başarısızlık durumunda öz yeterlik inancı daha kolay düşer (Bandura, 1994).

Öz yeterlik inancı oluşuktan sonra kişilerin geçirmiş oldukları küçük başarısızlıklar öz yeterlik inancı üzerinde çok fazla bir etkiye sahip olmaz (Bandura, 1994). Çünkü öz yeterlik inancı, kolay yaşantılar yerine, gayret göstererek zorlayıcı ve engel teşkil eden durumların üstesinden gelerek oluşur. Kolay yollarla ve çabuk edinilen başarılar kişilerin kendi yeteneklerine olan zayıf veya yanlış bir inanç oluşmasına sebep olabilir. Böyle bir durumda kişiler çok çaba göstermeden veya sebat etmeden başarılı olabileceklerine inanırlar (Bandura, 1997).

2.4.2. Dolaylı Yaşantılar

Dolaylı yaşantılar, kişilerin sosyal ortamda yer alan başkalarının performanslarını gözleme yoluyla edindikleri yaşantıları ifade etmektedir. Bireyler sosyal karşılaştırmalar yaparak kendi öz yeterlik inancına ilişkin bilgi edinir (Bandura, 1977). Kendisi ile benzer özelliklere sahip olan ve çaba neticesinde başarı elde eden kişileri gözlemlediğinde onların da öz yeterlik inançları artarken, model alınan kişinin geçirmiş olduğu başarısız yaşantılar da gözlemleyen kişinin öz yeterlik inancını zayıflatır (Bandura, 1994).

Model alma yoluyla edinilen yaşantılarda model alan kişi ile modelin benzerliği önemli bir yere sahiptir. İki kişinin özellikleri birbirine ne kadar yakın olursa model alınan kişinin geçirdiği başarılı ve başarısız yaşantılar gözlemleyen kişinin öz yeterlik inancı üzerinde o kadar çok etkiye sahip olur (Bandura, 1977).

2.4.3. Sözel İkna

Verilen etkinliklerin üstesinden gelebilme yeteneğine sahip olduğu konusunda sözel olarak ikna edilen kişiler bu etkinliklerin üstesinden gelebilmek için daha fazla çaba gösterirler ve bu çabalarını sürdürürler (Bandura, 1994). İnsanların davranışlarını etkileyebilmek için sözel ikna yöntemi kolay bir yol olduğu ve çabuk uygulanabildiği için çokça kullanılmaktadır (Bandura, 1977). Yeteneklerinin yetersiz olduğu konusunda ikna olmuş kişiler zorlayıcı etkinliklerinden kaçınma ve çabucak vaz geçme eğilimindedirler (Bandura, 1994). Sözel ikna yoluyla edinilen öz yeterlik inancı uzun süreli olmayabilir. Bu yöntem kısa süreli bir artışa sebep olur (Usher ve Pajares, 2008). Sözel ikna tek başına uzun süreli bir öz yeterlik inancı geliştirmeyeceği için diğer kaynaklarla birlikte kullanıldığında daha etkili olur (Britner ve Pajares, 2006).

Kendi yeterliliğine ilişkin değerlendirme yapmakta zorlanan kişiler başkalarının değerlendirmelerine daha fazla değer verirler (Usher ve Pajares, 2006). İkna yöntemini kullanan kişinin güvenilirliği ve alanda yeterliliği bu yöntemin etkililiği de etkilemektedir (Hodges ve Murphy, 2009). Buna göre güvenilir ve alanda yeterli olan kişilerin ikna edici sözleri bireylerin öz yeterlik inançlarını artırmada daha fazla işe yaramaktadır. Sözel iknayı yapan kişinin yanında o kişinin ilettiği mesajın da gerçekçi olması önemlidir. Kişinin yeteneği hakkında sarf edilen sözler abartılı ve gerçeği yansıtmayacak şekilde ise ve bireyin eylemleri de başarı ile sonuçlanmazsa öz yeterlik inancı hızla düşer (Bandura, 1997).

2.4.4. Fizyolojik ve Duygusal Durumlar

Stresli ve yorucu durumlar karşısında ortaya çıkan terleme, kaygı, yorgunluk gibi ortaya çıkan fizyolojik ve psikolojik durumlar yetersizliğin bir işareti olarak algılanabilir (Bandura, 1977). Korku, kaygı, endişe ve stres gibi fizyolojik ve olumsuz duygusal durumlar öz yeterlik inancını düşürür. Bu duygular kişilerde başarısız olurma duygusu edinmelerini sağlar ve yapmaktan korktukları işlerden kaçınmalarına sebep olur (Pajares, 2002).

Olumlu duygusal durumları desteklemek, olumsuz duygusal durumların oluşmasına engel olmak öz yeterlik inancını artırmaktadır. Duygusal uyarılmanın

çok yüksek veya çok düşük düzeyde olması öz yeterlik inancı üzerinde olumsuz bir etkiye sahipken, duygusal uyarılmanın orta düzeyde olması öz yeterlik inancına olumlu katkı sağlar (Bandura, 1997).

2.5. Öz Yeterlik İnancının Etkilediği Süreçler

Sosyal bilişsel öğrenme kuramına göre öz yeterlik inancının insanların davranışlarını belirleyen dört ana süreç üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bunlar bilişsel, motivasyonel, duyuşsal ve seçme süreçleridir (Bandura, 1989; 1993; 1994; 1997). Aşağıda öz yeterlik inancının bu süreçleri ne şekilde etkilediği ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

2.5.1. Bilişsel Süreçler

Bilişsel süreçler öz yeterlik inancından çeşitli şekillerde etkilenir. İnsan davranışlarının çoğunluğu amaçlı olduğu için bu davranışların onlar tarafından düzenlenmesi söz konusudur. Öz düzenleme sarmalında birinci aşama ön görü aşamasıdır. Diğer bir deyişle insanlar davranışlarını düzenlemeye ön görü aşamasıyla başlar. Ön görü aşamasındaki bilişsel mekanizmalardan biri de hedef belirlemedir (Zimmerman, 1998). Bireylerin belirlemiş oldukları hedefler ise onların öz yeterlik inançlarından etkilenmektedir. Öz yeterlik inancı yüksek olan kişiler daha üst düzey hedefler belirlerler ve bu hedeflerine daha fazla bağlı olurlar (Bandura, 1989).

İnsanlar bir davranışı sergilemeden önce onu zihinlerinde tasarlarlar. Kişilerin öz yeterlik inançları da onların oluşturdukları bu beklenti senaryolarını etkiler. Yüksek öz yeterlik inancına sahip olan kişiler zihinlerinde davranışlarına rehberlik eden ve destekleyen olumlu senaryolar canlandırırken, öz yeterlik inancı düşük olan kişiler ise işlerinin yanlış gideceğini de içeren olumsuz senaryolar canlandırırlar (Bandura, 1994).

Düşüncenin en temel işlevi gelecekte ortaya çıkabilecek olan olayları tahmin edebilmesi ve kendi yaşamlarını etkileyen bu olayları kontrol altına alabilmesi için gerekli olan yol ve yöntemleri tasarlamasına yardımcı olmaktır. Bazı beceriler içinde bir çok belirsizlik ve muğlaklık barındıran etkili bilişsel süreçleri gerekli kılar. Davranışların yordayıcı ve düzenleyici kurallarını öğrenme

sürecinde insanlar, seçenekler oluştururken, yordayıcı faktörleri tartarken ve bütünleştirirken, kendi yargılarıyla eylemlerinin sonuçlarını test ederken ve yeniden düzenlerken, test ettiği faktörleri ve bu faktörlerden hangilerinin işe yaradığını hatırlarken var olan bilgilerini kullanmak durumundadır (Bandura, 1993). Kişilerin yargısal bir başarısızlık durumunda görev yönelimli kalabilmeleri öz yeterlik inançlarına bağlıdır. Problem çözme konusunda öz yeterlik inancı yüksek olan bireyler karmaşık problemlerle karşılaştıklarında analitik düşünme becerilerini etkili olarak kullanabilirken, kendine güvenmeyen kişiler kararsızlık durumunda analitik düşünme becerilerini etkili bir şekilde kullanamazlar (Bandura, 1989).

2.5.2. Motivasyonel Süreçler

Motivasyon amaç yönelimli olup, insan davranışlarını başlatan, yönlendiren ve devam ettiren içsel durumdur (Moreno, 2010; Ryan ve Deci, 2000). Öz yeterlik inancı, kişilerin motivasyon seviyelerini etkiler. Kişilerin bir engel ile karşılaştıklarında o engeli aşabilmek için ne kadar çaba gösterecekleri ve bu çabalarını sürdürme konusunda ne kadar ısrarcı olacakları öz yeterlik inancına bağlıdır (Bandura, 1989). Zorlayıcı bir durumla karşılaşıldığında öz yeterlik inancı yüksek olan kişiler bu durumun üstesinden gelebilmek için daha çok çaba gösterirken, öz yeterlik inancı zayıf olan kişiler, bu engel durumunun üstesinden gelmekten çabuk vaz geçerler (Bandura, 1989).

Öz yeterlik inancı motivasyonu aynı zamanda nedensel yüklemeler ve sonuç beklentisi yoluyla etkilemektedir. Nedensel yükleme açısından ele alındığında, öz yeterlik inancı yüksek olan kişilerin başarısızlık nedenini düşük çabaya yükledikleri, öz yeterlik inancı düşük olan kişilerin ise başarısızlıklarını yetenek eksikliğine yükledikleri görülmektedir (Bandura, 1993). Öz yeterlik inancı kişilerin beklentilerini de etkilemektedir. Öz yeterlik inancı kişinin davranışlarının bir sonuç doğuracağı ve bu sonucun değerli olacağına ilişkin beklentilerini de etkilemektedir. Öz yeterlik inancı yüksek olan kişiler davranışlarının bir sonuç doğuracağına ve bu sonucunda oldukça değerli olacağına inanırlar (Schunk, 2000).

2.5.3. Duyuşsal Süreçler

Öz yeterlik inancı insanların tehdit edici ve zorlayıcı bir durumda yaşayacakları stres ve depresyonun düzeyini etkiler. Potansiyel tehditleri kontrol altına alabileceğine inanan kişiler bu olayların üstesinden gelme konusunda tedirginlik yaşamazken, potansiyel tehditleri kontrol edemeyeceğini düşünen kişiler ise yüksek düzeyde stres ve kaygı yaşarlar (Bandura, 1989). Öz yeterlik inancı düşük olan kişiler karşılaştıkları bir çok şeyi tehlikeli olarak algılar, böylece muhtemel tehditleri çoğaltırlar ve nadir de olsa bu olaylardan endişe duymaya başlarlar. Bu şekildeki olumsuz düşünceler yoluyla da kendilerini mutsuz hissederler ve kendi işlevlerine de zarar verirler (Bandura, 1994).

2.5.4. Seçme Süreçleri

Sosyal öğrenme kuramına göre insanlar kısmen de olsa çevrelerinin ürünüdür. Bu yüzden kişilerin öz yeterlik inancı onların seçtikleri etkinlikleri ve çevreyi etkileyerek yaşamlarının yönünü şekillendirir. İnsanlar da baş etme yeterliliklerini aştığını düşündüğü etkinliklerden ve durumlardan kaçınırken, üstesinden gelebileceklerini düşündükleri durumları seçer ve zorlayıcı etkinliklerle uğraşmaktan kaçınmazlar. İnsanlar yapmış oldukları bu seçimlerle kendi yaşamlarının yönünü belirleyen farklı yeterlikler, ilgiler ve sosyal ağlar geliştirir (Bandura, 1994).

Öz yeterlik inancı insanların aynı zamanda meslek seçimlerinin ve mesleki gelişimlerini de etkiler. Öz yeterlik inancı yüksek olan kişiler kendilerine uygun olduğunu düşündükleri daha çok mesleki seçeneğe sahip olduklarından kendilerini de eğitim olarak bu işlere hazırlarlar. Öz yeterlik inançlarının düşük olması onların mesleki gelişimlerini kısıtlar (Bandura, 1989).

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu çalışmanın odak noktasını öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlik kaynakları ve bu kaynakların öğretmenlik öz yeterlik inançları ve tutumları üzerindeki etkisi olduğu için ilgili araştırmalarda öz yeterlik inancı kaynaklarına yoğunlaşmıştır. Yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar, konuya uygunluğuna göre sıralanarak verilmiştir.

2.6.1. Yurt İçinde Yapılan alışmalar

Arslan (2012) tarafından yapılan çalışmada ortaokul ğrencilerinin öz yeterlik inancı kaynaklarının öğrenme performansla ilgili öz yeterlik inançlarını yordama gücü araştırılmıştır. Çalışma korelasyon araştırması niteliğinde olup örneklem grubunu 1049 ğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “z yeterlik inancı kaynaklarını belirleme leği” ve MSLQ leğinin bir alt faktörü olan “ğrenme ve performansla ilgili öz yeterlik leği” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler arpımı Korelasyon Katsayısı yöntemi ile basamaklı regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğrencilerin öz yeterlik inançlarının en güçlü yordayıcısının performans başarıları olduğu bulunmuştur. Performans başarıları ile beraber dolaylı yaşantılar ve sözel iknanın %39’unu yordamıştır.

Arslan (2013) ortaokul ğrencilerinin öz yeterlik inancı kaynaklarının öğrencilerin cinsiyetleri, başarı düzeyleri, sınıf düzeyleri, sosyo-ekonomik durumları ve öğrenme stilleri arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmanın modeli korelasyondur. Çalışmanın verileri 984 ortaöğretim öğrencisinden toplanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak “z yeterlik kaynağını belirleme leği ve MSLQ leğinin bir alt leği olan “ğrenme ve performansla ilgili öz yeterlik leği” kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğrencilerin öz yeterlik inancı kaynaklarıyla cinsiyetleri, başarı düzeyleri, sınıf düzeyleri, sosyo-ekonomik durumları ve öğrenme stilleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Kıran ve Sungur (2012) tarafından yapılan çalışmada ortaokul ğrencilerinin fen öz yeterlik inancı, öz yeterlik inancı kaynakları ile bilişsel ve st bilişsel stratejileri kullanma durumlarının cinsiyetleri ile ilişkisi ele alınmıştır. Çalışma 1932 sekizinci sınıf ğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın verileri “z yeterlik inancı kaynakları leği”, “MSLQ” ve “davet/inkar indeksi” ile toplanmıştır. Çalışmanın sonunda öğrencilerin öz yeterlik inancı kaynakları ile öz yeterlik inançları arasındaki ilişkinin öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişiklik göstermediği, dolaylı yaşantılar hariç diğer kaynakların fen öz yeterlik inancı ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Çalışmada ayrıca kız öğrencilerin

duygusal uyarılma ve diğerlerini davet alt boyutlarında erkek öğrencilere göre daha yüksek bir puan ortalamasına sahip olduğu bulunmuştur.

Yurt (2014) tarafından yapılan çalışmada yedinci sınıf öğrencilerinin öz yeterlik inancı kaynaklarının öğrencilerin matematik dersi başarılarını yordama gücü araştırılmıştır. Çalışmanın verileri 350 öğrenciden toplanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak “matematik öz yeterlik kaynakları ölçeği” ile matematik dersi başarı puanları kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda kişisel yaşantılar, sosyal ikna ve duygusal durumun öğrencilerin matematik başarılarının %59’unu yordadığı bulunmuştur.

Özyürek (2005) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin matematik öz yeterlik inancı kaynakları, matematik öz yeterlik inançları, ilgileri ve matematik ağırlıklı konuları tercih eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın verileri 590 lise öğrencisinden toplanmıştır. Çalışmanın verileri “matematik öz yeterlik inancı kaynakları bilgi ölçeği”, “matematiğe ilişkin öz yeterlik ölçeği”, “matematik ilgi envanteri” ve “matematik ağırlıklı hedefler ölçeği” ile toplanmıştır. Çalışmanın verileri korelasyon ve PATH analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda performans başarıları, sözel ikna ve duygusal durumun öğrencilerin matematik öz yeterlik inançlarının anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Durmaz ve Arslan (2017) tarafından ortaokul öğrencilerinin öz yeterlik inancı kaynaklarının matematik dersine yönelik öz yeterlik inançları üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Çalışmada korelasyonel desen kullanılmıştır. Veriler 2015-16 öğretim yılında 1884 ortaokul öğrencisinden “İlköğretim Öğrencilerinin Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği” ve MSLQ ölçeğinin bir alt faktörü olan “Öğrenme ve Performansla İlgili Öz Yeterlik İnancı” faktörünü oluşturan maddelerle toplamıştır. Çalışmanın sonunda öğrencilerin matematik öz yeterlik inancı kaynaklarının en güçlü yordayıcısının performans başarıları olduğu, diğer kaynaklar olan dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve duygusal durumun da düşük düzeyde de olsa öz yeterlik inancı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güneri ve Arslan (2017) tarafından orta öğretim öğrencilerinin öz yeterlik inancı kaynaklarının İngilizce dersine yönelik öz yeterlik inancı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma korelasyon araştırması olarak yürütülmüştür. Çalışmanın verileri 2015-16 öğretim yılında 1657 ortaöğretim öğrencilerinden araştırmacılar tarafından uyarlama çalışması yapılan “Ortaöğretim Öğrencilerinin Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği” ve MSLQ ölçeğinin bir alt faktörü olan “Öğrenme ve Performansla İlgili Öz Yeterlik İnancı” ölçeği ile toplanmıştır. Çalışmanın sonunda doğrudan yaşantıların öğrencilerin İngilizce öz yeterlik inançları üzerindeki en güçlü faktör olduğu, aynı zamanda dolaylı yaşantılar ve sözel iknanın da anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur.

Yurt ve Kurnaz (2015) tarafından yapılan çalışmada özel yetenekli öğrencilerin matematik öz yeterlik inancı kaynaklarının matematik kaygıları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın verileri bilim ve sanat merkezlerine devam eden 260 yedinci sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir. Çalışmada verilerin analizinde çoklu regresyon yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öz yeterlik inancı kaynaklarından yalnızca kişisel deneyimlerin öğrencilerin matematik kaygılarını azalma konusunda etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt ve Sünbül (2014) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerinin matematiksel problem çözme, mantıklı düşünme, uzamsal zeka, öz yeterlik inancı kaynakları ve matematik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın verileri 470 sekizinci sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Veriler “matematik başarı testi”, “mantıksal düşünme testi”, “problem çözme testi”, uzamsal yetenek testi” ve “matematik öz yeterlik inancı kaynakları ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde PATH analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğrencilerin öz yeterlik inancı kaynaklarının öğrencilerin matematiksel problem çözme, mantıklı düşünme, uzamsal zeka ve matematik başarıları üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çapa Aydın, Uzuntiryaki Kondakçı, Temli ve Tarkan (2013) tarafından Keifer ve Henson’un 2000 yılında geliştirmiş olduğu “Öz Yeterlik İnancı Kaynakları Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Çalışma 256 öğretmen adayı ve ilköğretim ve orta öğretimde görev yapan 302 öğretmen üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın sonunda ölçeğin 4 boyutlu ve 27 maddeden

oluşan bir yapıya sahip olduğu, bu yapının Türk öğretmen ve öğretmen adayları üzerinde de geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği bulunmuştur.

Arslan ve Bulut (2016) tarafından öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının onların öğretmenlik öz yeterlik düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma 2013-14 öğretim yılında 177 ortaokul matematik öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verileri “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” ve “Öz Yeterlik Kaynakları Ölçeği” ile toplanmıştır. Çalışmanın sonunda öz yeterlik inancı kaynaklarından performans başarıları ve duygusal durumun öğretmen adaylarının öğretmenlik genel öz yeterlik inançları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Kaçar ve Beycioğlu (2017) tarafından ilköğretim öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ve öz yeterlik inancı kaynaklarının belirlenmesine dönük bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden nedensel karşılaştırma türü kullanılmıştır. Çalışma 2015-16 öğretim yılında 502 branş ve sınıf öğretmeni üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın verileri “Öz Yeterlik Kaynakları Ölçeği” ile toplanmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin öz yeterlik inancı kaynaklarının cinsiyetlerine, çalıştıkları okuldaki öğrenci sayısına ve branşlarına göre değişiklik göstermediği; kıdem yılına ve mezun oldukları fakültenin türüne göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan ve Akcaalan (2017) tarafından öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynaklarını belirlemeye dönük ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. Ölçeğin pilot çalışması 2015-16 öğretim yılında eğitim 373 üçüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde yürütülmüştür. Yapılan açımlayıcı faktör analizi neticesinde ölçeğin sosyal bilişsel öğrenme kuramına uygun olarak 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Ölçek toplam 19 maddeden oluşmakta olup ölçek maddelerinin faktör yükleri ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının oldukça yüksek olduğu bulunmuştur. Ölçeği oluşturan faktörlerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının ise 0,78 ile 0,91 arasında değiştiği bulunmuştur.

Sağlam ve Arslan (2018) tarafından pedagojik formasyon eğitim öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarını belirlemeye dönük bir çalışma

gerçekleştirilmiştir. Çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden survey yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın verileri “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği” ile 326 öğrenciden toplanmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının en çok performans başarıları ve duygusal durumun öz yeterlik inançlarını çok artırdığını ifade ettikleri, sözel ikna ve dolaylı yaşantıların daha az artırdığını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Akcaalan ve Arslan (2017) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının belirlenmesine dönük bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın deseni betimsel araştırma yöntemlerinden survey deseni şeklindedir. Çalışmanın verileri 2015-16 öğretim yılında eğitim fakültesinde öğretim gören 437 öğretmen adayından elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının görüşlerine göre duygusal durum ve performans başarıları kaynaklarının öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarını çok artırdığı, dolaylı yaşantılar ve sözel iknanın oldukça artırdığını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Can (2015) tarafından fen bilgisi öğretmen adaylarının fen öğretimine ilişkin öz yeterlik inancı kaynaklarını ortaya çıkarmaya dönük bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma nitel araştırma desenine göre oluşturulmuştur. Çalışmanın verileri beş öğretmen adayından yüzyüze görüşme yoluyla elde edilmiştir. Çalışmanın verileri betimsel ve içerik analizleri yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğretmen adayları sosyal bilişsel kuramda öne sürülen performans başarıları, dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve duygusal duruma ilaveten dersin içerik bilgisi, farklı bilgi türlerinin ele alınması, kişisel özellikler ve kaynaklara ulaşma şansının öz yeterlik inançları üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Arslan (2019) tarafından yapılan çalışmada pedagojik formasyon eğitim alan öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının öğretmenlik öz yeterlik inançları ve tutumlarını yordama gücü araştırılmıştır. Çalışmanın verileri, 2017-2018 öğretim yılında 315 öğretmen adayından elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği”, “Öğretmen Özyeterlik Ölçeği” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının duygusal durum,

performans başarıları ve sözel iknanın öğretmenlik öz yeterlik inancı ve tutumlarının anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Yurtiçindeki yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının belirlenmesine ve bu kaynakların onların öğretmenlik öz yeterlik inançlarına ve tutumlarına etkisinin ortaya çıkarıldığı çalışma sayısı oldukça yetersizdir. Yurt içinde yapılan çalışmalardan yalnızca bir tanesi ile bu çalışma benzerlik göstermektedir. Arslan (2019) tarafından yapılan çalışma pedagojik formasyon öğretmen adayları üzerinde yürütülürken bu çalışma eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde yürütülmüştür.

2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Mulholland ve Wallace (2001) tarafından yapılan çalışmada, bir ilkokul öğretmenin fen bilgisi dersi öğretimi öz yeterlik inancının kaynaklarını belirlemeye dönük geçirdiği deneyimleri belirlemiştir. Çalışmada nitel araştırma şeklinde yürütülmüştür. Çalışmanın kapsamını bir ilkokul öğretmenin lisans eğitiminden öğretmenlik mesleğine geçişini ve meslekteki ilk yılını bir veri toplama süreci bulunmaktadır. Veri toplama aracı olarak yansıtıcı günlükler, görüşmeler ve sınıf gözlemleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda performans başarıları ve sözel iknanın fen bilgisi öğretimi öz yeterlik inancını artıran en güçlü kaynaklar olduğu, duygusal durumun etkisinin bu kaynaklar kadar etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca fen bilgisi öğretiminde dolaylı yaşantı eksikliği de tespit edilmiştir.

Tschannen-Moran ve McMaster (2009) öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynaklarını temele alarak oluşturulmuş olan mesleki gelişim programının onların öğretmenlik öz yeterlik inançları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmada, birinci grupta bilgilendirmeye dayalı program, ikinci grupta bilgilendirme ve model almaya dayalı program, üçüncü grupta bilgilendirme, model alma ve uygulamaya dayalı bir program, son grupta ise bilgilendirme, model alma, uygulama ve rehberliğe dayalı bir program uygulanmıştır. Çalışmada 93 öğretmen yer almıştır. Çalışma verileri, öğretmenlik öz yeterlik inancı ölçeği ve okuma öğretimine ilişkin öz-yeterlik inancı ölçeği ile

toplanmıştır. Çalışmanın sonunda dördüncü grupta yapılan etkinliklerin uygulandığı grubun öz yeterlik inancının diğer gruplara göre daha fazla artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Von Schodoletz, Jamil, Larsen ve Hamre (2018) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin mesleki gelişim süreçlerinde kişisel ve bağlamsal faktörlerin etkisi incelenmiştir. Çalışmada öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının zaman içerisinde nasıl değiştiği, öğretmen ve sınıfın özelliklerinin bu değişimle ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Çalışma da betimsel araştırma yöntemlerinden boylamsal tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu ABD’nde görev yapan 341 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının zaman içerisinde arttığı, bu artışın öğretmenlerin kişisel özellikleriyle ilişkili olmadığı, sınıf atmosferinin bunda etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kieffer ve Henson (2000) tarafından Sosyal bilişsel kurama dayalı olarak öğretmen öz yeterlik kaynaklarını belirlemeye yönelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Ölçeğin pilot çalışması 252 eğitim psikolojisinde öğrenim gören lisans öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Çalışma sonucunda, Bandura (1977,1997) tarafından ortaya konulan öz yeterlik inancı kaynakları ile tutarlı olarak 35 madden oluşan bir ölçek ortaya konulmuştur. Ölçek faktörlerinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının 0,45-0,78 arasında değiştiği bulunmuştur.

Morris (2010) tarafından yapılan çalışmada orta öğretim öğretmenlerinin öz yeterlik inançlarını ölçmeye dönük ölçme aracı geliştirme çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada araştırmacı aynı zamanda öğretmenlerin öz yeterlik inancı kaynaklarının deneyimleri ve eğitim seviyelerine göre değişip değişmediği, öz yeterlik inancı kaynakları ile öz yeterlik inançları, doyum, stres, kollektif öz yeterlik, iyimserlik ve kendindenlik düzeyleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Çalışmanın verileri 144 öğretmenden elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda 18 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Sözel ikna ve duygusal durum öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının anlamlı yoradıcısı olmuştur. Öğretmenlerin öz yeterlik inançları ile doyum, stres, iyimserlik, öz günlük özellikleri zayıf ve genelde anlamsız bir ilişki bulunurken, öz yeterlik inancı

kaynakları ile bu özellikler arasında gene itibari ile orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır.

Morris ve Usher (2011) tarafından kendi alanlarında ödül kazanan başarılı profesörlerin öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynaklarını belirlemeye dönük bir çalışma yürütmüştür. Çalışma nitel araştırma yöntemine göre yürütülmüş olup veriler 6 kadın, 6 erkek profesörden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda doğrudan yaşantıların ve sözel iknanın öz yeterlik inançları üzerinde oldukça öneme sahip olduğunu ifade ettikleri aynı zamanda bu kaynakların öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında öz yeterlikleri üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ruble, Usher ve McGrew (2011) tarafından yürütülen çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin öz yeterlik inancı kaynakları ile öz yeterlik inançları arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın verileri 35 özel eğitim öğretmeninden onlara uygulanan kişiler arası öz yeterlik ölçeği, liderlik anketi ve tükenmişlik envanteri ile elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin öz yeterlik inancı kaynaklarından duygusal durum ile öğretmenlik öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki bulunurken diğerleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Mansfield ve McConney (2012) tarafından öğretmenlerin fen bilgisi öğretimi öz yeterlik inançları kaynaklarını belirlemeye dönük bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma 24 ilkokul öğretmeni üzerinde yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak ise öz yeterlik inancı ölçeği ile görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar ve duygusal durumun yanında önceki deneyimlerinden de etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Shearn (2007) tarafından yapılan çalışmada mesleğe yeni başlamış olan öğretmenlerin öz yeterlik inancı kaynaklarını belirlemeye dönük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verileri mesleğinin ilk yılını gerçekleştiren 252 öğretmenden demografik bilgileri ortaya koyan anket, öğretmen öz yeterlik inancı ölçeği ve öğretmen derecelendirme ölçeği ile elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda doğrudan yaşantılar ve duygusal durumun öz yeterlik üzerinde orta düzeyde bir

etkiye sahip olduğu, sözel ikna ve dolaylı yaşantıların ise zayıf ama anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mohamadi ve Asadzadeh (2012) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin öz yeterlik inancı kaynaklarının onların öz yeterlik inançları ve öğrenci başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma 284 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak öğretmenlere dönük öz yeterlik ölçeği ile öz yeterlik kaynakları ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin en güçlü öz yeterlik inancı kaynağının performans başarıları kaynağı olduğu, onun yanında sözel ikna ve dolaylı yaşantıların da öğretmenlerin öz yeterlik inançları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonuçları öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının öz yeterlik inancı kaynakları ile öğrenci başarısı arasında arabulucu bir rol üstlendiğini de göstermiştir.

Phan ve Locke (2015) tarafından İngilizce öğretmenlerinin öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynaklarını belirlemeye dönük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak görüşme ve gözlem ile günlükler kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını bir teknik üniversitede İngilizce dersi veren 8 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmanın sonunda öz yeterlik inancının en güçlü kaynağı olarak sözel ikna olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer kaynaklar olan performans başarıları, dolaylı yaşantılar ve duygusal durumun da öz yeterliği etkileyen kaynaklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy (2007) tarafından yapılan çalışmada acemi ve tecrübeli öğretmenlerin potansiyel öz yeterlik inancı kaynaklarını karşılaştırmalı olarak belirlemeye dönük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak öğretmen öz yeterlik inancı ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın verileri 74 acemi, 181 tecrübeli öğretmenden toplanmıştır. Çalışmanın sonunda tecrübeli öğretmenlerin öğretmenlik öz yeterlik inançlarının acemi öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, performans başarıları kaynağının her iki grup üzerinde orta düzeyde etkiye sahip olduğu, sözel iknanın ise acemi öğretmenlerin öz yeterlik inançları üzerinde daha etkili bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bautista (2011) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarından olan performans başarıları ve dolaylı yaşantıların etkililiği üzerine bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma 44 öğretmen adayı üzerinde yürütülmüştür. Erken çocukluk eğitimi bilimsel araştırma dersinin sonunda öğretmen adaylarının kişisel fen öğretimi öz yeterlik inançları ve sonuç beklentilerinin arttığı, performans başarıları bilişsel pedagojik becerisi, sembolik model alma ve bilişsel kendini model almanın onların öz yeterlik inançlarının en güçlü yordayıcısının olduğu bulunmuştur.

Bleicher (2007) tarafından yapılan çalışmada fen öğretmen adaylarının kişisel öz yeterlik inancı, sonuç beklentisi, kavramsal anlama düzeyleri ve bunlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma fen öğretimi yöntemleri dersini alan 70 öğretmen adayı üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın sonunda dersin öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları, sonuç beklentileri ve kavramsal anlama düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Palmer (2006) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları üzerindeki etkili kaynakları belirlemeye dönük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma karma desene uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın nicel verileri Fen öğretimi öz yeterlik ölçeği ile toplanırken, nitel verileri açık uçlu sorularla toplanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını 190 fen bilgisi öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmanın sonunda doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar ve sözel iknanın öz yeterlik inancı üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Bandura'nın önerdiği kaynaklara ilaveten bilişsel içerik bilgisi, meslek bilgisi ve simule edilmiş modellemenin öz yeterlik inançlarının potansiyel kaynakları olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Poulou (2007) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının öğretme yeterlikleri ile öğrenciyi ve okulu etkileyebileceklerine ilişkin inançlarının kaynakları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın verileri öğretmenlik öz yeterlik inancı ölçeği ve öğretme öz yeterlik kaynakları envanteri ile toplanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını 198 ilkökul öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançları üzerinde öğretmenlerin kişisel karakterleri, bilgi ve becerileri ve üniversite eğitimlerinin

etkisinin olduğu bulunmuştur. Öz yeterlik inancı kaynaklarından hiç birisi öz yeterliğin anlamlı yordayıcısı olmamıştır.

Cone (2009) tarafından yapılan çalışmada toplum hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynakları üzerinde etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 48 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışma bilimsel yöntemler dersini alan öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın sonunda topluma hizmet uygulamalarının öğrencilerin öz yeterlik inançları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda en yüksek puan ortalamasının performans başarılarında olduğu, diğerlerinin de oldukça düşük olduğu bulunmuştur.

Oh (2011) tarafından yapılan çalışmada okuma ve yazma derslerinde öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının onların öz yeterlik inançları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın verileri 43 öğretmen adayından elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak “öğretmen öz yeterlik ölçeği” ve “öğretmenlik öz yeterlik kaynakları envanteri” kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarından en güçlü kaynağın duygusal durum olduğu, onunla beraber performans başarılarının da anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

O’neil ve Stephenson (2012) tarafından yapılan çalışmada Avusturalya’da öğrenim gören öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynakları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın verileri 573 ilköğretim öğretmen adayından elde edilmiştir. Bu çalışmanın verileri de öğretmen öz yeterlik ölçeği” ve “öğretmenlik öz yeterlik kaynakları envanteri” ile toplanmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının yordayıcılarının kişisel nitelikler ve duygusal durum olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt dışında öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarına yönelik çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla öz yeterlik inancı kaynaklarının onların öğretmenlik öz yeterlik inançları üzerindeki etkisi incelenmiş, bu çalışmalarda öz yeterlik kaynaklarının ve öz yeterlik inancının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerindeki etkisinin çalışmadığı görülmektedir.

Bu çalışmanın da ülkemiz için yeni bir çalışma konusu olarak öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının öz yeterlik inancına etkisini ele alarak ülkemizdeki literatüre katkı sağlaması, bütün bu değişkenlerin de tutum üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisini incelenmesinin de uluslararası literatüre katkı sağlaması umulmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmanın deseni, ilişkisel araştırma türlerinden yordama araştırmasıdır. Bu tür araştırmalarda bağımlı değişkeni yordayan bağımsız değişkenler belirlenmeye çalışılır. Bir veya birkaç değişken yordayıcı değişken olarak atanır ve bu yordayıcı değişkenlerin ölçüt (bağımlı) değişkeni ne kadar yordadığı belirlenmeye çalışılır (Creswell, 2012). Bu araştırmada da öz yeterlik inancı kaynakları yordayıcı değişken, öz yeterlik inancı bağımlı ve aracı bulucu değişken, tutum ise bağımlı değişken olarak belirlenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma, 2015-2016 öğretim yılı Bahar döneminde Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi dördüncü sınıflarında öğrenim göre 360 öğretmen adayı üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın yürütüleceği fakülte uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş olup öğretmen adayları içerisinde bir örneklem seçimi yoluna gidilmemiş, tüm öğretmen adaylarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, fen bilimleri öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği ve ilköğretim matematik öğretmenliği dördüncü sınıfında öğrenim gören öğretmen adayları katılmıştır. Öğretmen adaylarının okudukları programa ve cinsiyetlerine göre dağılımları tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1: Öğretmen Adaylarının Okudukları Programa Ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı Tablosu

	Kadın		Erkek		Toplam
	f	%	f	%	
Sınıf Öğretmenliği	49	75,7	17	24,3	66
Okulöncesi Öğretmenliği	84	91,3	8	8,7	96
Fen Bilimleri Öğretmenliği	22	75,9	7	24,1	29
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	19	54,3	16	45,7	45
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	53	66,2	27	33,8	80
Türkçe Öğretmenliği	27	69,2	12	30,8	39
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	18	94,7	1	5,3	19
Toplam	272	75,6	88	24,4	360

Tablo 3.1 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmen adayı sayısının en fazla okul öncesi öğretmenliği programı öğrencisi olduğu, en az ise ilköğretim matematik öğretmenliği programı öğrencisi olduğu görülmektedir. Yine çalışmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunluğunun kadın öğretmen adaylarından oluştuğu söylenebilir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Kaynaklarını Belirleme Ölçeği”, “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Aşağıda bu ölçeklere ilişkin bilgiler sırasıyla sunulmuştur.

3.3.1. Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Kaynaklarını Belirleme Ölçeği

Ölçek, Arslan ve Akcaalan (2017) tarafından öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği hakkındaki öz yeterlik inancı kaynaklarının neler olduğunu belirlemeye dönük olarak geliştirilmiştir. Ölçek beşli likert tipine uygun olarak geliştirilmiş olup “hiç artırmaz”, “çok az artırır”, “orta düzeyde artırır”, “oldukça artırır ve çok artırır” seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçeğin pilot çalışması 2015-16 akademik yılı güz döneminde Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi 3. sınıfında öğrenim gören 373 öğretmen aday üzerinde yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi neticesinde ölçeğin 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ölçek maddeleri toplam varyansın %66,58’ini açıklamaktadır. Faktörler araştırmacılar tarafından performans başarıları, dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve psikolojik durum olarak adlandırılmıştır.

Performans başarıları faktörü toplam 4 maddeden oluşmakta olup bu maddelerin faktör yüklerinin 0,62 ile 0,83; madde-toplam korelasyonlarının ise 0,50 ile 0,70 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktörü oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,79 olarak hesaplanırken, bu çalışmada 0,77 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca performans başarıları faktörü toplam varyansın tek başına %13,41'ini açıklamıştır.

Dolaylı yaşantılar faktörü toplam 4 maddeden oluşmakta olup bu maddelerin faktör yüklerinin 0,66 ile 0,78; madde-toplam korelasyonlarının ise 0,54 ile 0,65 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktörü oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,78 olarak hesaplanırken, bu çalışmada 0,76 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca duygusal durum faktörü toplam varyansın tek başına %13,40'ini açıklamıştır.

Sözel ikna faktörü toplam 5 maddeden oluşmakta olup bu maddelerin faktör yüklerinin 0,64 ile 0,86; madde-toplam korelasyonlarının ise 0,65 ile 0,81 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktörü oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,91 olarak hesaplanırken, bu çalışmada 0,88 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca sözel ikna faktörü toplam varyansın tek başına %19,51'ini açıklamıştır.

Psikolojik durum faktörü toplam 6 maddeden oluşmakta olup bu maddelerin faktör yüklerinin 0,69 ile 0,83; madde-toplam korelasyonlarının ise 0,69 ile 0,80 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktörü oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,88 olarak hesaplanırken, bu çalışmada 0,90 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca psikolojik faktörü toplam varyansın tek başına %20,25'ini açıklamıştır.

Birinci alt problemde öz yeterlik inancı kaynakları puan ortalamaları yorumlanırken;

- 1,00 – 1,80 “hiç artırmaz”,
- 1,81 – 2,60 “ çok az artırır”,
- 2,61 – 3,40 “orta düzeyde artırır”,
- 3,41 – 4,20 “ oldukça artırır” ve
- 4,21–5,00 “çok artırır” aralığı kullanılmıştır.

3.3.2. Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği

Ölçek, Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy tarafından 2001 yılında geliştirilmiş olup Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin uyarlanmış Türkçe versiyonu kullanılmıştır. Ölçeğin pilot çalışması 628 öğretmen adayı üzerinde yürütülmüştür. Ölçek 24 madde içeren üç faktörden oluşmaktadır. Bunlar, “öğrenci katılımı”, “öğretim stratejileri” ve “sınıf yönetimi”ne ilişkin öz yeterlik inancından oluşmaktadır.

Öğrenci katılımına ilişkin öz yeterlik faktörü toplam 8 maddeden oluşmakta olup maddelerin faktör yüklerinin 0,53 ile 0,65 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu faktörü oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,82 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin ikinci faktörü olan öğretim stratejilerine ilişkin öz yeterlik inancı faktörü toplam 8 maddeden oluşmakta olup maddelerin faktör yüklerinin 0,57 ile 0,70 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu faktörü oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,86 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin üçüncü faktörü olan sınıf yönetimine ilişkin öz yeterlik inancı faktörü de diğer faktörler gibi toplam 8 maddeden oluşmakta olup maddelerin faktör yüklerinin 0,49 ile 0,74 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu faktörü oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,84 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin alt faktörleri ayrı ayrı ele alınmamış, tam tersine genel bir ölçek olduğundan hareketle bütün üzerinde işlem yapılarak hesaplamalar yapılmıştır. Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,95 olarak hesaplanmıştır.

Birinci alt problemde öğretmenlik mesleği öz yeterlik inancı puan ortalamaları yorumlanırken;

1,00 - 2,60 “yetersiz”,

2,61 - 4,20 “çok az yeterli”,

4,21 - 5,80 “biraz yeterli”,

5,81 - 7,40 “oldukça yeterli”,

7,41 – 9,00 “çok yeterli” aralığı kullanılmıştır.

3.3.3. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Ölçek, Üstüner (2006) tarafından öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerini belirleyebilme amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin pilot çalışması 449 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi neticesinde ölçeğin tek faktörlü olarak kullanılmasının daha uygun olduğuna karar verilmiştir. Ölçek toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yüklerinin 0,41 ile 0,74 arasında, madde-toplam korelasyonlarının ise 0,42 ile 0,74 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçek maddeleri toplam varyansın %30'unu açıklamaktadır. Ölçeği oluşturan maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) 0,93 olarak hesaplanırken; bu çalışmada da 0,93 olarak hesaplanmıştır.

Birinci alt problemde öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puan ortalamaları yorumlanırken;

- 1,00 – 1,80 “hiç katılmıyorum”,
- 1,81 – 2,60 “kısmen katılıyorum”,
- 2,61 – 3,40 “orta düzeyde katılıyorum”,
- 3,41 – 4,20 “çoğunlukla katılıyorum” ve
- 4,21–5,00 “tamamen katılıyorum” aralığı kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlamadan önce kullanılacak olan istatistiksel yönetime de yön gösterecek olması sebebiyle dağılımlarının normal olup olmadığı incelenmiştir. Verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri temel alınarak bu değerlerin -2,00 ile +2,00 arasında olup olmadığına bakılmıştır (George ve Mallery, 2016). Ölçek faktörlerinin basıklık ve çarpıklık değerleri tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2: Değişkenlere Ait Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Değişken	Basıklık Katsayısı	Çarpıklık Katsayısı
Performans Başarıları	1,66	-1,07
Dolaylı Yaşantılar	0,16	-0,38
Sözel İkna	-0,14	-0,53
Duygusal Durum	0,20	-0,81
Tutum	0,26	-0,79
Öz Yeterlik	-0,10	-0,17

Tablo 3.2 incelendiğinde değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2,00 ile +2,00 arasında değiştii görölmektedir. Buna göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Bu sebeple de verilerin analizinde parametrik testlerin kullanılabilceğine karar verilmiştir.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular analiz edilirken aritmetik ortalamaya, standart sapmaya, minimum ve maximum değerlere bakılmıştır.

İkinci alt probleme ilişkin bulgular analiz edilirken Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Korelasyon katsayısı değerleri yorumlanırken değerlerin işaretiine bakmaksızın;

0,00-0,30 arası düşük düzeyde ilişki,

0,31 ile 0,70 arası orta düzey ilişki,

0,71-1,00 arası yüksek düzeyde ilişkiyi gösterir şeklinde yorumlanmıştır (Büyüköztürk, 2014).

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular analiz edilirken PATH analizi yapılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yönelik olarak elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inancı kaynakları, öz yeterlik inancı ve tutum ortalama puanları ne düzeydedir? şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgular sunulurken aritmetik ortalamaya ve standart sapmaya bakılmıştır. Elde edilen bulgular tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1: Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Anlamı
Performans Başarıları	4,19	0,65	1,50	5,00	Oldukça Artırır
Dolaylı Yaşantılar	3,42	0,76	1,25	5,00	Oldukça Artırır
Sözel İkna	3,70	0,85	1,00	5,00	Oldukça Artırır
Duygusal Durum	4,25	0,68	2,00	5,00	Çok Artırır
Tutum	4,08	0,54	2,38	4,88	Çoğunlukla Katılıyorum
Öz Yeterlik	6,70	0,90	4,08	8,92	Oldukça Yeterli

Tablo 4.1 incelendiğinde öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarından en yüksek puan ortalamasına sahip değişkenin duygusal durum ($\bar{X}=4,25$; SS: 0,68) olduğu görülmektedir. Bu değer “çok artırır” aralığına denk gelmektedir. Buna göre öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu duygulara sahip olmalarının onların da öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançlarının çok artırdığını ifade ettikleri söylenebilir. Öğretmen adaylarının diğer öz yeterlik inancı kaynaklarından sırasıyla performans başarıları ($\bar{X}=4,19$; SS: 0,65), sözel ikna ($\bar{X}=3,70$; SS: 0,85) ve dolaylı yaşantıların ($\bar{X}=3,42$; SS: 0,76) puan ortalamalarının ise “oldukça artırır” aralığına denk geldiği söylenebilir. Buna göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin başarılı yaşantılar geçirmeleri, sosyal ortamdaki kişilerin onların iyi bir öğretmen olabileceklerine ilişkin inançlarının yansıtan sözel telkinlerin ve öğretmen adaylarının sosyal ortamlarındaki kişileri gözlemlerinin onların öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançlarını oldukça artırdığını ifade ettikleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamaları ($\bar{X}=4,08$; SS: 0,54) incelendiğinde “çoğunlukla katılıyorum” aralığına denk geldiği görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlik inancı puan ortalamaları ($\bar{X}=6,70$; SS: 0,90) incelendiğinde “oldukça yeterli” aralığına denk geldiği görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini yerine getirme konusunda kendilerini oldukça yeterli gördükleri söylenebilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inancı kaynakları, öz yeterlik inancı ve tutum ortalama puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgular elde edilirken Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu Katsayısı yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2: Korelasyon Tablosu

	Per.Baş.	Dol.Yaş.	Söz.İk.	Duy.Dur.	ÖzYet.	Tutum
Per.Baş.	1,00					
Dol.Yaş.	0,29**	1,00				
Söz.İk.	0,30**	0,42**	1,00			
Duy.Dur.	0,37**	0,37**	0,46**	1,00		
ÖzYet.	0,30**	0,29**	0,28**	0,41**	1,00	
Tutum	0,35**	0,26**	0,29**	0,52**	0,50**	1,00

**p<0,01

Tablo 4.2 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inançları ile en yüksek düzeyde ilişkili öz yeterlik inancı kaynağının duygusal durum olduğu görülmektedir ($r=0,41$; $p<0,01$). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inançları ile diğer öz yeterlik kaynaklarından olan performans başarıları ($r=0,30$; $p<0,01$), dolaylı yaşantılar ($r=0,29$; $p<0,01$) ve sözel ikna ($r=0,28$; $p<0,01$) arasında da düşük düzeyde de olsa anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları ile öz yeterlik inancı kaynaklarından duygusal durum ($r=0,52$; $p<0,01$) ve performans başarıları ($r=0,35$; $p<0,01$) arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunurken; sözel ikna ($r=0,29$; $p<0,01$) ve dolaylı yaşantılar ($r=0,26$; $p<0,01$) ile pozitif, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inancı kaynakları ve öz yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını yordama gücü nedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular elde edilirken PATH analizi yapılmıştır. Analiz neticesinde ortaya konulan modelin öğrencilerden elde edilen verilere ne kadar uyumlu olduğunu ortaya koyabilmek amacıyla iyilik uyum indeksi değerleri incelenmiştir. Bu modele ilişkin iyilik uyum indeksi değerleri tablo 4.3’te sunulmuştur.

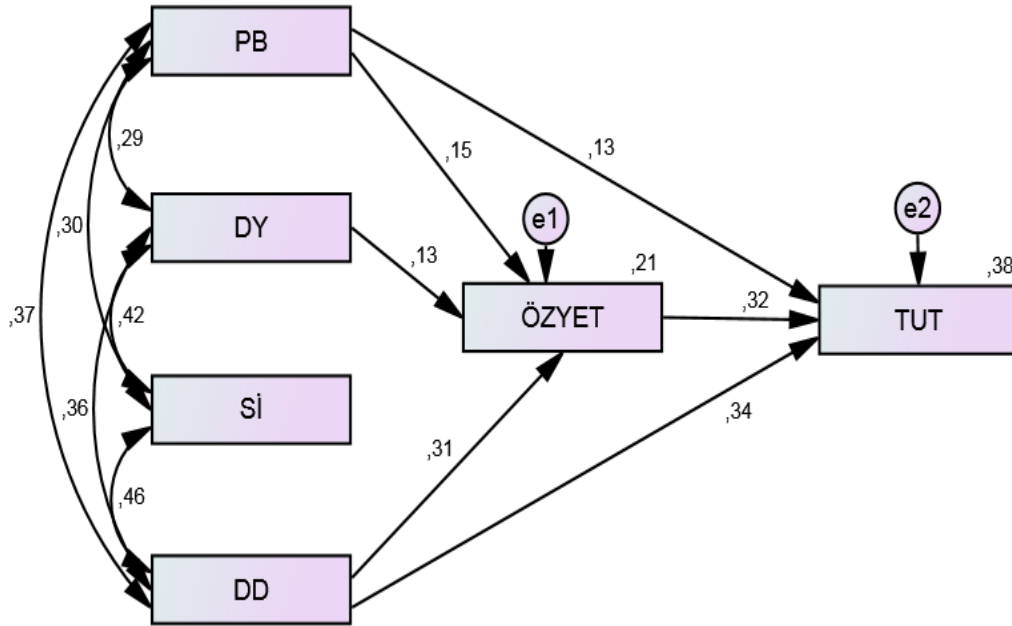
Tablo 4.3: Modelin İyilik Uyum İndeksi Değerleri

Uyum İndeksleri	Uyum İndeksi Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum	İyi Uyum	Uyum Durumu
χ^2/sd	0,28	≤ 5	≤ 2	Kabul Edilebilir
RMSEA	0,00	$\leq 0,08$	$\leq 0,05$	İyi Uyum
RMR	0,01	$\leq 0,08$	$\leq 0,05$	İyi Uyum
GFI	0,99	$\geq 0,90$	$\geq 0,95$	İyi Uyum
AGFI	0,99	$\geq 0,85$	$\geq 0,90$	İyi Uyum
CFI	1,00	$\geq 0,90$	$\geq 0,95$	İyi Uyum
NFI	0,99	$\geq 0,90$	$\geq 0,95$	İyi Uyum

Modele ilişkin iyilik uyum indeksi değerleri incelendiğinde analiz neticesinde elde edilen modelin öğrencilerden elde edilen verilerle iyi uyum gösterdiği söylenebilir.

PATH analizi neticesinde öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumları üzerindeki etkisini ortaya koymaya dönük olarak elde edilmiş olan model şekil 4.1’de sunulmuştur.

Şekil 4.1: PATH Modeli

Path analizi neticesinde öz yeterlik inancı kaynaklarının öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumları üzerindeki standartlaştırılmış doğrudan ve dolaylı etkisi tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4: Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarının Öğretmenlik Öz Yeterlik İnançları ve Tutumları Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkisi

Etki	Doğrudan	Dolaylı	Toplam	R ²
Öğretmenlik Öz Yeterlik İnancı Üzerinde				
Performans Başarıları	0,15	-	0,15	0,21
Dolaylı Yaşantılar	0,13	-	0,13	
Duygusal Durum	0,31	-	0,31	
Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Üzerinde				
Performans Başarıları	0,13	0,05	0,18	0,38
Dolaylı Yaşantılar	-	0,04	0,04	
Duygusal Durum	0,34	0,10	0,44	
Öz Yeterlik İnancı	0,32	-	0,32	

Tablo 4.4 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançları üzerinde öz yeterlik inancı kaynaklarından en etkili kaynağın duygusal durum ($\beta=0,31$) olduğu, duygusal duruma ilaveten performans başarıları ($\beta=0,15$) ve dolaylı yaşantıların da ($\beta=0,13$) anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Modele göre sözel iknanın öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Öz yeterlik inancı kaynaklarından duygusal durum, performans başarıları ve dolaylı yaşantılar, öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançlarının % 21'ini yordadığı görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının öğretmenlik eğitimleri sürecinde öğretmenlik mesleğine ilişkin başarılı yaşantılar geçirmeleri, akranlarını, öğretmenlik uygulaması öğretmenlerini gözlemlmeleri ve öğretmenlik mesleğini değerli ve motive edici bulmalarının onların öğretmenlik öz yeterlik inançlarını % 21 oranında artırdığı söylenebilir.

Ayrıca tablo 4.4 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerinde en güçlü öz yeterlik inancı kaynağının duygusal durum olduğu görülmektedir. Duygusal durumun öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerinde hem doğrudan ($\beta=0,34$) hem de dolaylı ($\beta=0,10$) etkisinin olduğu görülmektedir. Duygusal durumla beraber performans başarıları da öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını hem doğrudan ($\beta=0,13$) hem de dolaylı olarak ($\beta=0,05$) etkilemiştir. Öz yeterlik inancı kaynaklarından dolaylı yaşantıların ise öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerinde yalnızca dolaylı bir etkiye ($\beta=0,04$) sahip olduğu görülmektedir. Bu modelde aynı zamanda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlik inançlarının da öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Analiz neticesinde öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerindeki etki değerinin $\beta=0,32$ olduğu bulunmuştur. Tablo 4.4'e göre öz yeterlik inancı kaynaklarından duygusal durum, performans başarıları ve dolaylı yaşantıların öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının doğrudan ve öz yeterlik inancını artırarak öz yeterlik inancı ile beraber toplam yordama gücünün $R^2=0,38$ olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inancı kaynaklarının öğretmenlik öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerindeki etkisi incelemiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

1. Çalışmanın birinci alt problemine ilişkin bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarından sırasıyla en çok duygusal durumun, performans başarılarının, sözel ikna ve dolaylı yaşantıların öğretmenlik öz yeterlik inançlarını artırdığını ifade ettiği sonucuna ulaşılabılır. Yine öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde duygusal durumun öğretmenlik öz yeterlik inançlarını çok artırdığı, performans başarıları, sözel ikna ve dolaylı yaşantıların ise oldukça artırdığını ifade ettikleri söylenebilir. Benzer sonuçlara Akcaalan ve Arslan (2017) ile Sağlam ve Arslan (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da ulaşılmıştır. Bu çalışmaların aksine Poulo (2007) ve Cone (2009) tarafından yapılan çalışmada en düşük ortalamaya sahip öz yeterlik kaynaklardan birinin duygusal durum olduğu bulunmuştur.

Ayrıca öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inancı ve tutum puan ortalamaları incelendiğinde öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutuma sahip oldukları ve öğretmenlik mesleğini yerine getirme konusunda kendilerini oldukça yeterli gördükleri sonucuna ulaşılabılır.

2. Çalışmanın ikinci alt problemine ilişkin bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlik inancı kaynaklarından duygusal durum ve performans başarıları puan ortalamaları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumları arasında pozitif orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşırken; dolaylı yaşantılar ve sözel ikna ile öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumları arasında pozitif, düşük düzeyde ama anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arslan (2019) tarafından yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik ve tutum puanları ile en yüksek ilişkiye sahip kaynağın duygusal durum olduğu diğer kaynaklar ile daha zayıf, pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Poulo (2007) tarafından yapılan çalışmada da bu çalışmada ulaşılan korelasyon katsayısı değerlerine yakın değerler elde edilmiştir.

3. Çalışmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerinde en güçlü öz yeterlik inancı kaynağının duygusal durum olduğu sonucuna ulaşılabilir. Buna göre öğretmenlik mesleğinin haz verici olmasının, saygı değer bir meslek olmasının ve bu konuda yüksek motivasyona sahip olmalarının öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerinde oldukça etkili olduğu söylenebilir. Arslan (2019), Oh (2011) ile O'Neil ve Stephenson (2012) yapılan çalışmalarda da benze sonuçlara ulaşılmıştır. İlgili literatürün aksine öğretmen adaylarının öz yeterlik inancı kaynaklarının öğretmenlik özyeterlik inançları üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmaların bir kısmında duygusal durumun etkili bir faktör olduğu bulunmakla beraber en güçlü faktör olduğu sonucuna ulaşılmamaktadır (Poulo, 2007). Bunu sebebi diğer ölçeklerde duygusal durumun genellikle olumsuz duygular odaklı bir şekilde ifade edilirken bu çalışmada kullanılan ölçekte maddelerin olumlu duyguları ifade edecek şekilde oluşturulması olabilir.

Bu çalışmada ayrıca öz yeterlik inancı kaynaklarından sırasıyla performans başarıların öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inancı ve tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arslan (2019), Arslan ve Bulut (2016), Bautista, (2011), Oh (2011) tarafından yapılan çalışmalarda performans başarılarının öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğretmen adaylarının derslerdeki başarılı yaşantıları, alan deneyimleri (Cannon & Scharmann 1996; Çapa Aydın ve Woolfolk-Hoy, 2005; Gurvitch ve Metzler, 2009; McDonnough & Matkins, 2010), mikro öğretim uygulamaları (Gunning ve Mensah, 2011), topluma hizmet uygulamaları (Cone, 2009) ve ekstra program uygulamalarının (Cantrell, Young ve Moore, 2003; Housego, 1990) öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve tutumları üzerinde etkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Bu sonuçlara göre öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde gerek derslerde gerekse öğretmenlik uygulaması derslerinde aktif bir şekilde öğretmenlik mesleği becerilerini uygulamalarının onların öğretmenlik öz yeterlik inançlarını ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını artırdığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançlarının ve tutumlarının anlamlı yordayıcısı bir diğer kaynak dolaylı yaşantılardır. Buna göre öğretmen adaylarının deneyimli ve başarılı öğretmenleri gözlemlenmeleri, onları bir öğretmen olarak kendilerine model almaları onların öğretmenlik öz yeterlik inançlarını ve tutumlarını artırdığı sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmen adaylarının okul deneyimi kazanmaları amacıyla yapmış oldukları gözlem sürecinde deneyimli öğretmenleri gözlemlenmelerinin de onların öğretmenlik öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bautista (2011) tarafından yapılan çalışmada model almanın öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının anlamlı yordayıcısı olduğu bulunurken, Arslan (2019), Poulo (2007), Oh (2011) ile O'neil ve Stephenson (2012) tarafından yapılan çalışmalarda dolaylı yaşantının öz yeterliğin anlamlı yordayıcısı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma neticesinde elde edilen bulgular ve sonuçtan hareketle araştırma sonuçlarına ve gelecekte yapılacak araştırmalara ilişkin öneriler getirilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumlarını artırabilmek için öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin duygusal yaklaşımlarının artırılması önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlik mesleğinin toplumda itibar gören bir meslek olması, öğretmenlik mesleğine istekli ve yüksek motivasyona sahip olan kişilerin yönlendirilmesi, lisans eğitimi sürecinin öğretmen adayları için eğlenceli geçmesi ve öğretmenlik mesleğinin haz verici yönü ön plana çıkarılarak öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları artırılabilir.

2. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumları üzerinde geçirmiş oldukları başarılı yaşantılar önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden derslerin öğrencilerin öğretmenlik mesleği bilgi ve becerilerini uygulamalarını sağlayacak şekilde tasarlanması gerekir. Mesleki becerileri kazandırmaya dönük derslerin sadece teorik olarak kalmayıp aynı

zamanda uygulamaya dönük olarak da yapılması öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançları ve tutumlarını artırabilir. Öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde almış oldukları öğretmenlik uygulaması dersi onların öğretmenlik becerilerini uygulayarak öğrenmelerini sağladığından öğretmenlik mesleğine ilişki öz yeterlik inançları ve tutumları üzerinde etkili olabilir.

3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinde uzman olmuş öğretmenleri gözlemlenmeleri de onların öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumları üzerinde etkili olduğundan okul deneyimi benzeri gözlem derslerine ağırlık verilebilir veya derslerde başarılı öğretmenlerin örnek uygulamalarını içeren videolar izletilebilir.

Gelecekte Yapılacak Çalışmalara İlişkin Öneriler

1. Benzer çalışmalar daha büyük örneklem gruplarında ve farklı fakültelerde de yürütülebilir.

2. Bu çalışmada öz yeterlik inancı kaynaklarının ve öz yeterliğin duyuşsal süreçler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Farklı çalışmalarda bilişsel, motivasyonel ve seçme süreçleri üzerindeki etkisi de incelenebilir.

3. Bu çalışmada veriler nicel yollarla toplanmıştır. Elde edilen verilerin güvenilirliği nitel veri toplama araçları da kullanılarak sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akcaalan, Mümine ve Ali Arslan (2017); “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarının Belirlenmesi,” 26. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi*, 20-23 Nisan 2017, Antalya, s.2741-2743.
- Allinder, Rose M. (1994); “The Relationship Between Efficacy and Instructional Practices of Special Education Teachers and Consultants,” *Teacher Education and Special Education*, Sayı 17, s.86-95.
- Arslan, Ali (2012); “İlköğretim Öğrencilerinin Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarının Öğrenme ve Performansla İlgili Öz Yeterlik İnancını Yordama Gücü,” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 12, Sayı 3, s.1-10.
- Arslan, Ali (2013); “Investigation of Relationship Between Sources of Self-Efficacy Beliefs of Secondary School Students and Some Variables,” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 13, Sayı 4, s.1983-1993.
- Arslan, Ali ve Mümine Akcaalan (2017); “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeğinin Geliştirilmesi” 26. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi*, 20-23 Nisan 2017, Antalya, s.2715-2717.
- Arslan, Ali (2019); “The Mediating Role of Prospective Teachers’ Teaching Self-Efficacy Between Self-Efficacy Sources and Attitude towards Teaching Profession,” *International Journal of Educational Methodology*, Cilt 5, Sayı 1, s.101 - 110.
- Arslan, Okan ve Aykut Bulut (2016); “Turkish Prospective Middle Grades Mathematics Teachers' Teaching Efficacy Beliefs and Sources of these Beliefs. *Ninth Congress of the European Society for Research in Mathematics Education, CERME* s.1123-1130.
- Bandura, Albert (1977); “Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change,” *Psychological Review*, Sayı 84, s.191–215.
- Bandura, Albert (1982); “Self Efficacy Mechanism in Human Agency,” *American Psychologist*, Cilt 37, Sayı 2, s.122-147.
- Bandura, Albert (1989); “Human Agency in Social Cognitive Theory,” *American Psychologist*, Cilt 44, Sayı 9, s.1175-1184.
- Bandura, Albert (1993); “Perceived Self-Efficacy in Cognitive Development and Functioning,” *Educational Psychologist*, Cilt 28, Sayı 2, s.117-148.
- Bandura, Albert (1994); “Self Efficacy,” In V. S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior*, Sayı 4, s.71-81. Academic Press, Newyork
- Bandura, Albert (1996); “Social Cognitive Theory of Human Development,” *International Encyclopedia of Education*, Sayı 2, s.5513-5518.

- Bandura, Albert (1997); *Self-Efficacy: The Exercise of Control*, Freeman and Company, New York.
- Bautista, Nazan Uludag (2011); "Investigating the Use of Vicarious and Mastery Experiences in Influencing Early Childhood Education Majors' Self-Efficacy Beliefs," *Journal of Science Teacher Education*, Sayı 22, s.333-349.
- Robert E. Bleicher (2007); "Nurturing Confidence in Preservice Elementary Science Teachers", *Journal of Science Teacher Education*, Cilt 18, Sayı 6, s.841-860.
- Bloom, Benjamin S. (2012); *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, (Çeviren: Durmuş Ali Özçelik), Pegem Akademi, Ankara.
- Bray-Clark, Nikki ve Reid Bates (2003); "Self-efficacy Beliefs and Teacher Effectiveness: Implications for Professional Development," *Professional Educator*, Cilt 26, Sayı 1, s.13-22.
- Britner, Shari L. ve Frank Pajares (2006); "Sources of Science Self-Efficacy Beliefs of Middle School Students," *Journal of Research in Science Teaching*, Cilt 43, Sayı 5, s.485-499.
- Büyüköztürk, Şener (2014); *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara.
- Can, Hediye (2015); "Sources of Teaching Efficacy Beliefs in Pre-Service Science Teachers," *Elementary Education Online*, Cilt 14, Sayı 1, s.333-348.
- Cantrell, Pamela, Suzanne Young ve Alan Moore (2003); "Factors Affecting Science Teaching Efficacy of Preservice Elementary Teachers," *Journal of Science Teacher Education*, Cilt 14, Sayı 3, s.177-192.
- Cannon, John R., & Lawrence C. Scharmann (1996). "Influence of Cooperative Early Field Experience on Preservice Elementary Teachers' Science Self-Efficacy," *Science Education*, Cilt 80, Sayı 4, s.419-436.
- Coladarci, Theodore (1992); "Teachers' Sense of Self-Efficacy and Commitment to Teaching," *Journal of Experimental Education*, Cilt 60, Sayı 4, s.323-337.
- Cone, Neporcha (2009); "Community-Based Service-Learning as a Source of Personal Self-Efficacy: Preparing Preservice Elementary Teachers to Teach Science for Diversity," *School Science and Mathematics*, Sayı 109, s.20-30.
- Cresswell, John W. (2012); *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*, Pearson, Boston.
- Czerniak, Charlene ve Leigh Chiarelott (1990); "Teacher Education for Effective Science Instruction—A Social Cognitive Perspective," *Journal of Teacher Education*, Cilt 41, Sayı 1, s.49-58.

- Çapa Aydın, Yeşim ve Anita Woolfolk Hoy (2005); “What predicts teacher self-efficacy?” *Academic Exchange Quarterly*. Cilt 9, Sayı 4, s.123–128.
- Çapa, Yeşim, Jale Çakıroğlu ve Hilal Sarıkaya (2005); “The Development and Validation of a Turkish Version of Teachers’ Sense of Efficacy Scale,” *Education and Science* Sayı 30, s.74-81.
- Çapa Aydın, Yeşim, Esen Uzuntiryaki Kondakçı, Yeliz Temli ve Ayşegül Tarkin (2013); “Adaptation of Sources of Self-Efficacy Inventory into Turkish” *İlköğretim Online*, Cilt 12, Sayı 3, s.749-758
- Demirel, Özcan (2007); *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme: Öğretme Sanatı*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Durmaz, Hilal ve Ali Arslan (2017); “Ortaokul Öğrencilerinin Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarının Matematik Dersi Öz Yeterlik İnançlarını Yordayıcı Rolü” 26. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi*, 20-23 Nisan 2017, Antalya, s.531-533.
- Ertürk, Selahattin (1979); *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan Limited Şirketi, Ankara.
- George, Darren ve Paul Mallery (2016); *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step*, Routhledge, London.
- Gibson, Sherri ve Myron H. Dembo (1984); “Teacher Efficacy: A Construct Validation,” *Journal of Educational Psychology*, Sayı 76, s.569-582.
- Gunning, Amanda M. ve Felicia Moore Mensah (2011); “Preservice Elementary Teachers’ Development of Self-Efficacy and Confidence to Teach Science: a Case Study,” *Journal of Science Teacher Education*, Cilt 22, Sayı 2, s.171–185.
- Guskey, Thomas, R. (1988); “Teacher Efficacy, Self-Concept, and Attitudes Toward the Implementation of Instructional Innovation,” *Teaching and Teacher Education*, Cilt 4, Sayı 1, s.63-69.
- Gurvitch, Rachel A. ve Michael W. Metzler (2009); “The Effects Of Laboratory-Based And Field-Based Practicum Experience On Pre-Service Teachers’ Self-Efficacy,” *Teaching and Teacher Education* Sayı 25, s.437–443
- Güneri, Birsen ve Ali Arslan (2017); “Orta Öğretim Öğrencilerinin Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarının İngilizce Öz Yeterlik İnançlarını Yordama Gücü” 26. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi*, 20-23 Nisan 2017, Antalya, s.486-488.
- Hodges, Charles B. ve Pamela F. Murphy (2009); “Sources of Self-Efficacy Beliefs of Students in A Technology-Intensive Asynchronous College Algebra Course,” *The Internet and Higher Education*, Cilt 12, Sayı 2, s.93-97.

- Housego, Billie (1990); "A Comparative Study of Student Teachers' Feelings of Preparedness to Teach," *Alberta Journal of Educational Research*, Cilt 36, Sayı 3, s.223-239.
- Kaçar, Tuğçe ve Kadir Beycioğlu (2017); "İlköğretim Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançları," *İlköğretim Online*, Cilt 16, Sayı 4, s.1753-1767.
- Kıran, Dekant ve Semra Sungur (2012); "Middle School Students' Science Self-Efficacy and Its Sources: Examination of Gender Difference," *Journal of Science Education and Technology*, Cilt 21, Sayı 5, s.619-630.
- Kieffer, Kevin M. ve Robin K. Henson (2000); "*Development and Validation of the Sources of Self Efficacy Inventory (SOSI): Exploring a New Measure of Teacher Efficacy*," Paper presented at the annual meeting of the National Council on Measurement in Education, New Orleans, LA.
- Mansfield, Caroline F. ve Amanda Woods-McConney (2012); "I Didn't Always Perceive Myself as a Science Person": Examining Development of Efficacy for Primary Science Teaching," *Australian Journal of Teacher Education*, Cilt 37, Sayı 10, s.37-52.
- McDonnough, Jacqueline T. ve Jounita Jo Matkins (2010); "The Role of Field Experience in Elementary Preservice Teachers' Self-Efficacy and Ability to Connect Research to Practice," *School Science and Mathematics*, Cilt 110, Sayı 1, s.13-23.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017); *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973); "Öğretmenlik Mesleği", Cilt 12, Sayı 14574, s.2342.
- Mohamadi, Fatemeh Shaterian ve Hassan Asadzadeh (2012); "Testing the Mediating Role of Teachers' Self-Efficacy Beliefs in the Relationship Between Sources of Efficacy Information and Students' Achievement," *Asia Pacific Educational Review*, Sayı 13, s.427-433.
- Moreno, Roxana (2010); *Educational Psychology*, John Wiley & Sons, New Jersey
- Morris, David B. (2010); "*Sources of Teaching Self-Efficacy: A Scale Validation*," Yayınlanmamış Doktora Tezi, Emory University.
- Morris, David B. ve Ellen L. Usher (2011); "Developing Teaching Self-Efficacy in Research Institutions: a Study of Award-Winning Professors." *Contemporary Educational Psychology*, Sayı 36, s.232-245.
- Mulholland, Judith ve John Wallace (2001); "Teacher Induction and Elementary Science Teaching: Enhancing Self-Efficacy," *Teaching and Teacher Education*, Cilt 17, Sayı 2, s.243-261.

- Oh, Sunjin (2011); "Preservice Teachers' Sense of Efficacy and Its Sources." *Psychology*, Sayı 3, s.235–240.
- Ornstein, Allan C., ve Francis P. Hunkins (1988); *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*, Prentice Hall, New Jersey.
- O'Neil, Sue ve Jennifer Stephenson (2012); "Exploring Australian Pre-Service Teachers Sense of Efficacy, Its Sources, and Some Possible Influences." *Teaching and Teacher Education*, Sayı 28, s.535–545.
- Özyürek, Ragıp (2005); "Informative Sources of Math-Related Self-Efficacy Expectations and Their Relationship with Math-Related Self-Efficacy, Interest, and Preference," *International Journal of Psychology*, Cilt 40, Sayı 3, s.145-156.
- Pajares, Frank (2002); "Overview of Social Cognitive Theory and of Self-Efficacy," <http://www.uky.edu/~eushe2/Pajares/eff> (Erişim Tarihi: 08.04.2019).
- Palmer, David H. (2006); "Sources of Self-Efficacy in a Science Methods Course for Primary Teacher Education Students," *Research in Science Education*, Sayı 36, s.337–353.
- Phan Nga Thi Tuyet ve Terry Locke (2015); "Sources of Self-Efficacy of Vietnamese EFL Teachers: a Qualitative Study," *Teaching and Teacher Education*, Sayı 52, s.73–82.
- Poulou, Maria (2007); "Personal Teaching Efficacy and Its Sources: Student Teachers' Perceptions," *Educational Psychology*, Cilt 27, Sayı 2, s.191-218.
- Ryan, Richard M., & Edward L. Deci (2000); "Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions," *Contemporary Educational Psychology*, Cilt 25, Sayı 1, s.54-67.
- Ruble, Lisa A., Ellen L. Usher ve John H. McGrew (2011); "Preliminary Investigation of the Sources of Self-Efficacy Among Teachers of Students with Autism," *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, Sayı 26, s.67–74.
- Sağlam, Duygu ve Ali Arslan (2018); "Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarının Belirlenmesi," *27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi*, 18-22 Nisan 2018, Antalya, s.553-555.
- Schunk, Dale H. (2000); *Learning Theories: An Educational Perspective*, Printice Hall, New Jersey.
- Senemoğlu, Nuray (2018); *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Shearn, Nancy Weaver. (2007); "Sources of Efficacy for First-Year Teachers." Yayınlanmamış Doktora Tezi, The University of Texas, San Antonio.

- Slavin, Robert, E. (2000); *Educational Psychology, Theory and Practice*, Allyn and Bacon, New York.
- Soodak, C. Leslie ve David M. Podell (1993); "Teacher Efficacy and Student Problems as Factors in Special Education Referral," *Journal of Special Education*, Cilt 27, Sayı 1, s.66-81.
- Stronge, James H., Pamela D. Tucker, ve Jennifer L. Hindman (2004); *Handbook for Qualities of Effective Teachers*, Association Supervision Curriculum Development.
- Tschannen-Moran, Megan ve Anita Woolfolk Hoy (2001); "Teacher Efficacy: Capturing an Elusive Construct," *Teaching and Teacher Education*, Cilt 17, Sayı 7, s.783–805.
- Tschannen-Moran, Megan ve Anita Woolfolk Hoy (2007); "The Differential Antecedents of Self-Efficacy Beliefs of Novice and Experienced Teachers," *Teaching and Teacher Education*, Sayı 23, s.944–956.
- Tschannen-Moran, Megan ve Peggy McMaster (2009); "Sources of Self-Efficacy: Four Professional Development Formats and Their Relationship to Self-Efficacy and Implementation of a New Teaching Strategy," *The Elementary School Journal*, Cilt 110, Sayı 2, s.228-245.
- Usher, Ellen L.ve Frank Pajares (2006); "Sources of Academic and Self-Regulatory Efficacy Beliefs of Entering Middle School Students," *Contemporary Educational Psychology*, Sayı 31, s.125-141.
- Usher, Ellen L. ve Frank Pajares (2008); "Sources of Self-Efficacy in Schools: Critical Review of the Literature and Future Directions," *Review of Educational Research*, Cilt 78, Sayı 4, s.751-796.
- Üstüner, Mehmet (2006); "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması," *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı 45, s.109-127.
- Von Schodoletz, Antje, Faize Jamil, Ross A. Laren ve Bridget Hamre (2018). "Personal and Contextual Factors Associated with Growth in Preschool Teachers' Self-Efficacy Beliefs During a Longitudinal Professional Development Study," *Teaching and Teacher Education*, Sayı 75, s.278-289.
- Woolfok, Anita (2001); *Educational Psychology*, Allyn and Bacon.
- Yurt, Eyüp (2014); "The Predictive Power of Self-Efficacy Sources for Mathematics Achievement," *Eğitim ve Bilim*, Sayı 39, s.159-169.
- Yurt, Eyüp ve Ali Murat Sünbül (2014); "A Structural Equation Model Explaining 8th Grade Students' Mathematics Achievements" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 14, Sayı: 4 s.1642-1652.

Yurt, Eyüp ve Ahmet Kurnaz (2015); “Özel Yetenekli Öğrencilerin Matematik Öz Yeterlik Kaynaklarının Matematik Kaygıları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi,” *Pegem Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 4, s.347-360. .

Zimmerman, Barry J. (1998); “Attaining Self-Regulation: A Social Cognitive Perspective,” Boekaerts, Moneque, Pintrich, Paul R. and Zeidner, Moshe (Eds.). *Handbook of Self-Regulation*. Academic Press, San Diego.

EKLER

Ek 1: Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnancı Kaynaklarını Belirleme Ölçeği

Aşağıda verilen durumlar öğretmen adayı olarak sizin, iyi bir öğretmen olabileceğinize dair inancınızı ne kadar artırır?	Hiç Artırmaz (1)	Biraz artırır (2)	Orta düzeyde artırır (3)	Oldukça artırır (4)	Çok artırır (5)
1. Derslerde başarılı performanslar ortaya koymanız...					
2. Uygulamalı derslerde etkili öğretim uygulamaları yapmanız...					
3. Derslerde başarılı etkinlikler yapmanız...					
4. Staj derslerinde başarılı bir sınıf yönetimi sergilemeniz...					
5. Başarılı öğretmenleri gözlemlemeniz...					
6. Başarılı bulduğunuz sınıf arkadaşlarınızı gözlemlemeniz...					
7. Staj öğretmeninizi gözlemlemeniz...					
8. Mesleğe yeni atanan öğretmenleri gözlemlemeniz...					
9. Arkadaşlarınızın size iyi bir öğretmen olacağını söylemesi...					
10. Ailenizin size iyi bir öğretmen olacağını söylemesi...					
11. Derslerinize giren öğretim üyelerinin size iyi bir öğretmen olacağını söylemesi...					
12. Staj öğretmeninizin size iyi bir öğretmen olacağını söylemesi...					
13. Ders konusunda yardımcı olduğunuz ya da özel ders verdiğiniz bir öğrencinin, sizin iyi bir öğretmen olacağını söylemesi...					
14. Öğretmenlik mesleğinin haz verici olması...					
15. Öğretmenliğin eğlenceli bir meslek olması...					
16. Öğretmenliğin saygıdeğer bir meslek olması...					
17. Öğretmenlik motivasyonunuzun yüksek olması...					
18. Derslerde yüksek enerji düzeyine sahip olmanız...					
19. Başkalarına öğretmeyi seviyor olmanız...					

Ek 2: Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.		Yetersiz		Çok az yeterli		Biraz yeterli		Oldukça yeterli		Çok yeterli
1	Çalışması zor öğrencilere ulaşmayı ne kadar başarabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Öğrencilerin eleştirel düşüncelerini ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Sınıfta dersi olumsuz yönde etkileyen davranışları kontrol etmeyi ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	Derslere az ilgi gösteren öğrencileri motive etmeyi ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Öğrenci davranışlarıyla ilgili beklentilerinizi ne kadar açık ortaya koyabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	Öğrencileri okulda başarılı olabileceklerine inandırmayı ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Öğrencilerin zor sorularına ne kadar iyi cevap verebilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8	Sınıfta yapılan etkinliklerin düzenli yürümesini ne kadar iyi sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	Öğrencilerin öğrenmeye değer vermelerini ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	Öğrettiklerinizin öğrenciler tarafından kavranıp kavranmadığını ne kadar iyi değerlendirebilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Öğrencilerinizi iyi bir şekilde değerlendirmesine olanak sağlayacak soruları ne ölçüde hazırlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	Öğrencilerin yaratıcılığının gelişmesine ne kadar yardımcı olabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13	Öğrencilerin sınıf kurallarına uymalarını ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	Başarısız bir öğrencinin dersi daha iyi anlamasını ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	Dersi olumsuz yönde etkileyen ya da derste gürültü yapan öğrencileri ne kadar yatıştırabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
16	Farklı öğrenci gruplarına uygun sınıf yönetim sistemi ne kadar iyi oluşturabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
17	Derslerin her bir öğrencinin seviyesine uygun olmasını ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	Farklı değerlendirme yöntemlerini ne kadar kullanabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
19	Birkaç problemlili öğrencinin derse zarar vermesini ne kadar iyi engelleyebilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
20	Öğrencilerin kafası karışığında ne kadar alternatif açıklama ya da örnek sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
21	Sizi hiçe sayan davranışlar gösteren öğrencilerle ne kadar iyi baş edebilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	Çocuklarının okulda başarılı olmalarına yardımcı olmaları için ailelere ne kadar destek olabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
23	Sınıfta farklı öğretim yöntemlerini ne kadar iyi uygulayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9
24	Çok yetenekli öğrencilere uygun öğrenme ortamını ne kadar sağlayabilirsiniz?	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Ek 3: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

	Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.	Hiç katılmıyorum (1)	Kısmen katılmıyorum (2)	Orta düzeyde katılmıyorum (3)	Çoğunlukla katılmıyorum (4)	Tamamen katılmıyorum (5)
1	Öğretmen olma düşüncesi bile bana cazip geliyor.	()	()	()	()	()
2	Öğretmenlik mesleği bana sıkıcı geliyor	()	()	()	()	()
3	Öğretmen olmayı kendime yakıştıyorum.	()	()	()	()	()
4	Tekrar bir meslek tercihte bulunmam söz konusu olsa yine öğretmenliği seçerdim.	()	()	()	()	()
5	Öğretmenliğin bana göre bir meslek olmadığını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
6	Öğretmenliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
7	Öğretmenliğin kişiliğime uygun olmadığını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
8	Öğretmenlik mesleğini seçtiğime pişman oluyorum.	()	()	()	()	()
9	Öğretmenlikte başarılı olacağıma inanıyorum.	()	()	()	()	()
10	Öğretmenlik mesleğiyle ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan hoşnutum.	()	()	()	()	()
11	Öğretmenlik mesleğinde karşılaşacağım zorlukları aşabileceğime inanıyorum.	()	()	()	()	()
12	Zor şartlar altında dahi öğretmenlik yapmak isterim.	()	()	()	()	()
13	Öğretmenlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum.	()	()	()	()	()
14	Öğretmenliğe ilişkin özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım.	()	()	()	()	()
15	Öğretmenliğin bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
16	Öğretmenliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum.	()	()	()	()	()
17	Öğretmenliği profesyonel bir biçimde yürütebileceğime inanıyorum.	()	()	()	()	()
18	İnsanlara bilmedikleri bir şeyleri öğretecek olma düşüncesi beni mutlu ediyor.	()	()	()	()	()
19	Öğretmenlik yapan insanlara sempati duyarım.	()	()	()	()	()
20	Öğretmen olacağıma düşünmek beni korkutuyor.	()	()	()	()	()
21	Bir meslek tercih etme durumunda olanlara öğretmenliği tavsiye etmem.	()	()	()	()	()
22	Öğretmen olduğumda yapabileceğim çok şey olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
23	Öğretmenliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor.	()	()	()	()	()
24	Öğretmenlik meslek bilgisi derslerinde başarılı olmayı önemserim.	()	()	()	()	()
25	Öğretmenlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım.	()	()	()	()	()
26	Eğitim, öğrenme, öğretme ve öğretmenlik konularında tartışır, konuşurum.	()	()	()	()	()
27	Bilgili ve yeterli bir öğretmen olacağıma düşünüyorum.	()	()	()	()	()
28	Öğretmenliğin toplumda bana saygınlık kazandıracağına inanıyorum.	()	()	()	()	()
29	Halen okumakta olduğum öğretmenlik programını isteyerek seçtim.	()	()	()	()	()
30	Öğretmenlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.	()	()	()	()	()
31	Öğretmenlik yaparak vereceğim eğitim aracılığıyla insanların yaşamına yön vermeyi gurur verici buluyorum.	()	()	()	()	()
32	Eğitim, öğrenme, öğretme, öğretmenlik konularında konuşmaktan hoşlanmam.	()	()	()	()	()
33	Öğretmen olduğumda çevre tarafından bana yeterli değerin verileceğine inanıyorum.	()	()	()	()	()
34	Öğretmenlik mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

Şeyda ARSLAN, 03.09.1982 tarihinde Adapazarı ilinin Kocaali ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini de burada tamamlamıştır. Lisans eğitimini Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD’da tamamlayan yazar 2006 yılında sınıf öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Halen Zonguldak İli Ereğli İlçesi Ormanlı Beldesinde bulunan Ormanlı İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Yazar bir kız bir de erkek olmak üzere iki çocuk annesidir.

